

GYÓNI GÉZA
RABSÁGBAN

UTOLSÓ VERSEK
(1915-1917)

BUDAPEST, 1919.
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-47-3 (online)
MEK-16468

TARTALOM

ELŐSZÓ HELYETT

RAB VACKOKON...

AKIK AZ ISTENT ELRABOLTÁK
EGY KERTI HÁZ
ÁRVA GYEREK KARÁCSONYA
HARMINC ÉVIG A PUSZTÁBAN
LE AZ ÁLARCCAL!
A KOKÁRDA
A MÁRCIUSI AKARAT
TURÁNI ÉNEK
HALOTTAK NAPJA
RAB VACKOKON
ASSZONY-BAJTÁRSAM
GÓGÓS HUNNIÁBAN
SZÉP ERNŐ LEVELÉRE
ENYÉM-E MÉG?
HAZATÉRÉS
IN MEMORIAM
SZOBROT NEKIK!
MEGTARTALAK
MEGBÉKÜLÉS
DÖGMADARAK

ZSOLTÁROK A SIVATAGBAN

AMIT SZERETTEM VOLNA
LATROK KÖZÖTT
SIVATAGBAN
KÖNYÖRGÉS
A DICSŐSÉGES JOBBHOZ
MÉRT SZITKOZÓDNAK?

AKIK VELEM JÖTTEK...

SZENT ILONA FOGLYA
TIBORC IS ELMENT
DOSZTOJEWSZKY ÖZVEGYE
D'ANNUNZIO
REMETE A BÁLBAN
OTTÓ
BILINCSEK UTJÁN
SIR ROGER CASEMENT
SIRVERS

JÉZUS

JÉZUS

LEVELEK A KÁLVÁRIÁRÓL. II.

1. LEVÉL
2. LEVÉL
3. LEVÉL
4. LEVÉL
5. LEVÉL
6. LEVÉL
7. LEVÉL
8. LEVÉL
9. LEVÉL
10. (JULIS LEVELE)
11. LEVÉL
12. LEVÉL
13. LEVÉL
14. LEVÉL
15. LEVÉL
16. LEVÉL
17. LEVÉL

SÖTÉT HATALMAK KEZÉBEN

SIRKÖVÉRE.
UTOLSÓ TÁNC
ARANYRÓL EMLÉKEZEM
HEGEDŰSZÓLÓ
TOMPA
BOLDOGASSZONY ÖRVÁLTÁSA
TOMORY UR NAGYMISÉJE
FOGOLY HONVÉD TESTAMENTUMA
EGY GYÖNGÉD LELKŰ GRÓFNŐHÖZ
ISTEN KEGYELMÉBŐL
ÜZENET A KÓRHÁZBÓL
TESTVÉREM ÁGYA MELLETT
ÖRÖME VAN A PACSIRTÁNAK
A BÉKE JÖN
MIHÁLYT HAZAVISZEM
ZSOLTÁR
AZ ÉLET TITKA
GYÓNÁS

FÜGGELÉK: ANGOL DOLGOK

A HALOTT KÖLTŐ
REQUIESCAT
SAN MINIATO
A KERT
A NEM LÁTOTT RÓMA
HAJNAL
ESTHARANG

ELŐSZÓ HELYETT

Dr. Szolár Ferenc úrnak

Budapest

Igen Tisztelt Uram, Kedves Kollega.

Abban a reményben, hogy sikerül majd módot találnom soraimat s Géza verseit mielőbb Önhöz juttatni, leírom a boldogult sógoraival együtt töltött időnket. Hazaérkezésünk után szóval kiegészítem ezt a hézagos közlést.

A kórházban két hónapon át (1916 dec. 1917 jan.) egy szobában feküdtem Mihállyal. Ugyanaz a testi és lelki baj gyötört mind a kettőnket. A közös nyomorúság, a vágyaink s gondjaink azonossága hamar erős baráti kötelékekkel fűzött össze bennünket.

Gézát ebben az időben még alig ismertem. Amikor csak tehette, hűségesen látogatta Mihályt, ki példás testvéri szeretettel csüngött Gézán s fanatikusan hitt bátyja jövőjében s rajongó tisztelője volt. Mihály egész lelkét a felesége és a bátyja töltötte be. Gézának meggörnyedt roskadt háta, sápadtsága s köhécseleése aggodalmat keltett bennünk. Mihály aggodásait Géza bohém könnyedséggel vette. Mihály kérésére Bona ezredorvos megvizsgálta Gézát s nála is tüdőcsúcshurutot állapított meg.

Febr. 2-án jöttünk ki Schmitt Pál huszárfőhadnaggal a kórházból, hogy a tüdőbetegek részére kiutalt XIII. sz. pavillonban elfoglaljuk kis szobánkat. Mihály azonban csakhamar reumával került vissza a kórházba.

Március 13-án költözött Mihály helyére a szobánkba Géza. Április 1-én a Dániába elutazott Schmitt Pali helyére megint Mihály került vissza s május 24-ikéig laktunk együtt mind a hárman.

Mihálynak ragaszkodása, szeretete, önfeláldozó, anyás gondoskodása Géza iránt megható, tiszteletet parancsoló volt. Géza bohém, a megélhetés apró-cseprő gondjaival nem törődő, magát sok mindenben túltevő volt. Mihály a gazda, az anya, ki mindkettőjük pénzét, ételmeztetését, mosását, mindenét intézi. Ő az, aki a reggelit elkészíti; asztalt terít és bont. Ő figyelmezteti Gézát, hogy varrja már meg a nadrágját.

Egyszer elhatároztuk, hogy Gézát befogjuk háztartásunk dolgaiba, hogy nem dolgozunk helyette. Hallottuk, hogy a lafkában tojást lehet kapni; elküldtük húsz darabért. Meg is érkezett rövidesen s hozta egy zacskóban nagy önelégülten a szerzeményt. Ahogy letette, rögtön láttuk, hogy kevés a tojás, nincs az húsz darab. Megolvastuk, tényleg csak tíz darab volt és ő huszat fizetett. Persze nem bízunk rá többé semmit.

Ez az együttlakásunk csendes nyugodtságot ígért. Délelőttönként Gézával olaszul tanultam, este Mihállyal tervezgettünk, ábrándozgattunk, hogy mint is lesz, ha Isten egyszer haza segít. Géza ágyán, „rabvackán” hanyatt feküdt s nem vett részt ezekben a mi hazarándulásainkban.

Ez az ő szótlán, erős szemekkel a végtelenbe néző hanyattfekvése feltűnt s amikor Mihálynak szóvátettem, tudtam meg, - bár sejtettem már - hogy ekkor születnek meg benne versei. Irni ritkán láttam. Amit fekve elgondolt, távollétünkben vetette papírra. Reggel, amikor elmentünk, hogy legényünk a szobát kitakaríthassa, ő maga sokszor visszaosont és gyorsan leírta versét. Ebéd után le-ledültünk szundítani. Amikor azt hitte, már alszunk, felült s írt. Először ceruzával valami papírszeletre vetette gondolatait játszi könnyedséggel, fennakadás nélkül, alig javítgatva s aztán tintával beírta a füzetébe s így adta csak nekünk olvasásra.

A forradalom, a cár letételének híre erősen foglalkoztatták. Szívből örült a forradalomnak, a márciusi akaratnak s az emberiség haladását, fejlődését ünnepelte benne. Ezekben a napokban, május elején, írt egy költeményt „Vörös zászló” címmel. Az orosz katonák sapkájuk rózsáját - „a cár szemét” - vörös szövettel vonták be; a kaszárnyákon vörös zászlók lengtek, amint azt a kerítésünkön kívül álló épületeken láthattuk; s szerte a tenger országban május 1-én az orosz szabadságot ünnepelték örömmámoros népek. „Vörös zászló”-jában mindezt elmondja s azzal végzi, hogy tán mi is megéljük, hogy a mi kaszárnyáinkon is vörös lesz a zászló egykor fekete-sárga helyett. Ezt a versét, úgy látszik, - kórházba menetele előtt sok minden más irattal együtt - megsemmisítette, elégette.

Csendes, nyugodt együttélésünk nem sokáig tartott. Mihály légcsőhurutról panaszkodott, hirtelen 40 fokos lázt kapott. Miután napokon át hiába ápoltuk, orvosi rendelkezésre a kórházba ment.

Gézát balsejtelmek kínozták; álmatlan, étvágytalan lett. Nyugtalansága napról napra növekedett; a hírek aggasztóak voltak. Gondolata, lelke mindig Mihálynál volt a kórházban. Mindjobban látta, érezte, hogy milyen önfeláldozó, szerető testvére volt neki Mihály.

Fájdalmas, háborgó lelke fel-fellázadt: Testvére ezer lépésre feküdt a kórházban, a kerítésünkön kívül s nem engedtetett meg neki mellette lennie; csak két ízben jutott ki hozzá! Hetedikén már elsiratta Mihályt, biztosra vette halálát. Mihály június 8-án reggel 5 óráját minden haláltusa nélkül halt meg.

Mihály temetésén már általában feltűnt, hogy Gézát mennyire megviselte a gyászeset. Megöregedett, összeesett. Rab voltunk nem engedte, hogy e szomorú útján támogassam Gézát, hogy Mihályt én is elkísérjem a temetőbe. A kerítés kapujánál el kellett válnunk, mert csak 8 tiszt kísérhette ki Mihályt.

Nehezen vártuk Géza visszaérkezését.

Szinte felfrissülten jött haza. Közlékenysége meglepett. Elmondta, hogy egy pacsirta kísérte énekszóval a temetőig Mihályt s hogy ebben mennyi megnyugvást talált. A következő napokban - bár állandóan Mihályról beszélt és étvágytalansága, álmatlansága sem javult - mégis, mintha valami csendes, Isten akaratában való megnyugvást figyeltünk volna meg rajta.

Június 13-áról 14-re virradó éjjel, éjfélét felébresztett. Hangja alig hallható, csendes volt. Kért, hogy ne szakítsam félbe, mert nehezebb esik már a beszéd és sok a közlendője, ne ijedjek meg, végrendelkezni akar. Meggyújtottam a lámpát. Arca tűzpiros, tekintete a szokottnál szúróbb volt. Két keze mozdulatlanul a mellén imára kulcsolva. Elmondja, hogy abban a bajban hal meg, mint Mihály; ugyanazt a fájdalmat érzi, de ez a fájdalom eltűrhetetlenül erős és gyorsan fog vele végezni; mozdulni nem tud. Ne nyugtalankodjam. Elvégeztetett! Orvost csak nehezen s az én lelkiismeretem megnyugtatóására engedett hivatni. Itteni barátainak, ismerőseinek hagyott hátra egy-egy szót. A maga holmiját és Mihályét is azzal a meghagyással bízta rám, hogy értékesítem a tiszteknél s a befolyó pénzt a magyar legénységnek segélyezésére adjam. (355 rubel folyt be az árverésen!) A gyorsan megérkezett orvos túlfeszült, rendetlen idegállapotot talált nála s morfiuminjekciót adott neki. Az orvosnak, kiről tudta, hogy jóakaró barátja, nem hitte el, hogy megéri a reggelt. A csillapítószer elfojtotta ugyan melle égető tüzeit, de nem altatta el. Még mindig nem tudott mozdulni, úgy kellett megitatnom, amikor vizet kért. Reggelre végül jobban lett, tudta tagjait használni. De a meghalás gondolatától nem tudott szabadulni. Tett-vett, rendezte dolgait és sok mindent elégetett.

A nappalt Ozsvár Péter, Balogh Pista és Jakobovits Arthur barátaival töltötte, kik mindvégig hűségesen kitarattak mellette. Ezen a napon írta „Mihályt hazaviszem” című versét. Mihály halála óta most sírt először. Görcsösen sírva, hangosan zokogva írta a másik versszakot.

Minden egyes szót fennhangon, sírva mondott, szinte diktálta magának a sorokat, melyeket keze csak nehezen tudott leírni, ami kéziratán erősen szembeötlő.

A következő éjjel azzal ébresztett fel, hogy fél, hogy megőrül. Éneket hall. Most azt hiszi, hogy az orosz őr énekel az őrtoronyban. Előbb azt hitte, hogy Mihály temetésén a tisztidalárda énekel; majd meg, hogy ő koporsóban fekszik s neki szól az ének. Nem tud rajta eligazodni. Fél! Csak lassan sikerül őt meggyőzőnem, hogy az ágyban van, hogy az ablakunktól néhány lépésnyire levő őrtoronyban énekel a muszka, mint rendesen. Lassacskán magához tért. A gondolkodásról, alvásról, ébrenlétről, álmról, képzeletről stb.-ről beszélgettünk reggelig s okoskodása, beszédje normális, logikus volt, mint mindig, valahányszor Mihálytól s az ő meghalásának gondolatától el lehetett terelni figyelmét.

Pénteken reggel az ágyban fekvé a falra írta „Térjete meg és szeressetek” című versét, melyet innen másoltunk le s csatoltuk a kézírataihoz.

Péntek délután megijesztett szokatlan és hirtelen támadt jókedvével. A kávéházba hívott, hová tudtommal sosem járt. Az embereket messziről üdvözölte s vidáman megszólította, holott rendesen kerülte őket, az utóbbi napokban pedig azt bizonyígtatta, hogy üldözik és megvetik a tisztek. Híft főorvos, Bona ezredorvos a kórházba való menetelét sürgette, amibe bele is egyezett. 16-án szombaton reggel 9 órakor elváltunk kerítésünk kapujánál, nem kísérettük a kórházba.

A következő hét egyik napján meglátogattuk. Ez a látogatás meggyőződött róla, hogy Gézát is elvesztettük.

A kórházban az orosz orvos is megállapította súlyos elmebaját s elszállítását táviratilag kérte Irkutckba. A pavillonunk ellenőrző praporcsikja még Géza életében megjelent s jegyzőkönyvet vett fel Géza hagyatékáról. Szellemi hagyatékát ekkorra már magamhoz vettem - féltve azt az orosz hatóságtól - hogy Géza végakaratahoz képest dr. Szolárnak adjam át.

Nem hiszem, hogy az eredeti kéziratot haza tudjuk vinni, de gondoskodtunk róla, hogy semmi verseiből el ne vesszen.

A dobozt, amelybe ez íráscsomagot rejtem, kérem juttassa k. Kartárs Úr feleségemnek (Igló, Szepesm. Kossuth-sor 48); az ő részére faragcsáltam.

Hiszem, hogy úgy Géza, mint Mihály hagyatékából eltett dolgokat, emléktárgyakat sikerül hazavinnünk.

A temetésük megható szép volt s azon négy nép megtépzott fiai vettek részt. Egy birodalmi német ev. lelkész kísérte utolsó útjukon.

Bővebbet majd szóval! Kedves Kolléga uram szívesen üdvözölve nyújtok önnek résztvevő baráti jobbot!

Krasnojarsk, 1918 január.

Tscheik Ernő
iglói áll. tanítóképző tanár.

RAB VACKOKON...

AKIK AZ ISTENT ELRABOLTÁK

Rám törtek éjjel vad robajjal.
Nyár volt és meztelen hevertem
Lugas alatt nagy ősi kertben.
Soká késett akkor a hajnal.

Rám törtek éjjel vad cselédek,
Libériás, álarcos szolgák.
Szivem kivágták s elhurcolták
S rendelték, hogy sziv nélkül éljek.

Kincseknek háza volt a szivem:
Benne lakott Szűz-Mária,
Betlehem és Isten fia,
Benne lakott maga az Isten.

De rajta törtek a vad szolgák;
Kezembe gyilkos fegyvert adtak.
Ó, szörnyű számot kinek adnak,
Akik az Istent elrabolták?

Szivem, szivem, te jó sziv voltál -
S papja lettem a gyűlöletnek.
Mert elbuknak, akik szeretnek,
S gyűlölni tanít minden oltár.

Szivem, te irgalmas szív voltál -
S papja lettem az öldöklésnek.
Ó áldottak a véres kések.
Gyilkolni tanít minden zsoltár.

Szivem helyén egy nagy seb tátog...
Uj Mózes, állíts uj követ:
Áldott legyen a gyűlölet,
Aki megváltja a világot.

(Alatyr, 1915.)

EGY KERTI HÁZ

Egy kerti ház a csöndes folyóparton;
Gyepes udvarán diófa zöldeljen;
Kocsim elé egy hű kutya szaladjon
S szép úrnőm várjon virággal a kertben.
Kavicsos ösvény fusson a folyóhoz,
Hol füzek alján vár a karcsú csónak.
Habok ringása de jó altatónak,
Mikor a szív már sok bánatot hordoz.

Szálljunk be, úrnőm. Most a béke ringat.
Bizzuk a csöndre, ami régen bántott.
Feledés földje régi harcainkat.
Vizbe se mártom a fehér lapátot.
Vén füzek alján a folyó tükrében
Nézi magát már a nyárvégi alkony;
S a kerti ház a csöndes folyóparton
Hivón tekint ránk, mint valaha régen.

Hivón tekint ránk... Mintha nem is volna
Ezeregy mérföld rengetege köztünk,
S idegen földek idegen folyója,
Melynek partjára rabokként vetődtünk.
Füzek aljáról hol az álom-csónak?
Viharos éjek messzére ragadták.
Nehéz járomban búsan töröm partját
Idegen földön idegen folyónak.

(Alatyr, 1915.)

ÁRVA GYEREK KARÁCSONYA

Árva gyerek, árva gyerek,
Sosem láttad az apádat.
Kora sirján Dnyeszter síkján
Csúf fekete varjak háltnak.
Árva gyerek, árva gyerek,
Mit üzensz a Jézuskának?

Árva gyerek, árva gyerek,
Sosem láttad az apádat.
Anyád csókján, kis cókmókján
Kozák rablók kockát hánynak.
Árva gyerek, árva gyerek,
Mit üzensz a Jézuskának?

Árva gyerek, árva gyerek,
Ki ne dugd most gyöngé lábad.
Ajtó előtt nekifutnál
Zsoldos rabló szuronyának.
Árva gyerek, árva gyerek,
Hogy üzensz a Jézuskának?

Árva gyerek, árva gyerek,
Kis szivedben mi a vágyad?
Hogy téged is neveljen fel
Boldog alvók gyilkosának?
Árva gyerek, árva gyerek,
Mit üzensz a Jézuskának?

Árva gyerek, árva gyerek,
Huzd fejedre paplankádat.
Gyöngé ajszad imádságát
Tán elviszik angyalszárnyak.
Árva gyerek, árva gyerek,
Üzend meg a Jézuskának:

„Árva gyerek, árva gyerek...
Kik megölték az apámat,
Rabló népség minden léptét
Gyász borítsa és gyalázat.
S ne essen meg soha-soha
Szive rajt a Jézuskának.”

(Krasnojarsk, 1915.)

HARMINC ÉVIG A PUSZTÁBAN

Harminc évig a pusztában
Sáskán sinylett és gyökéren;
Bujdosók közt, haloványan,
Tárogató a keblében.
Buda tornya messze látszott, -
Torony alján víg flótások
Fent tanyáztak nagy kevélyen.

Már a hajnal fénye hullott
Ős Budának városára,
S torony alól még kihallott
Víg flótások vigassága;
Buda tornya messze fénylett -
S bús pusztázó akkor tévedt
Egy utszéli kápolnába.

Harminc évig a pusztában
Buda tornya csalta, vont.
Őszi csennnel, fél homállal
Mit állsz útban, kis kápolna!
Pusztázónak nyűg az otthon.
Kereszt alján hadd gyászoljon
Faluszéli bús Magdolna.

Bús pusztázó tovább, tovább
Ingóványból tövisesbe.
Harminc évig pusztákon át
Eső verte, ág sebezte.
Buda tornya messze fénylett, -
Sóhajtása arra tévedt:
Csak ne érje kint az este.

Észak felől fölvilámlott,
Déli mesgyén menykő csattant.
Héj pusztázó, régi álmod:
Tárogató tárogathat.
Vészharang zúg véressőre -
Hej pusztázó, most előre!
Aki merész, most arathat.

Tárogató bugó hangja
Mély pusztába messze csalta.
Zivatarból sivatagba
Elhurcolta láncos falka.
Tárogató - láncolt kézben!
Rab pusztázó, - de úgy éljen:
Egy utolsót fúj még rajta.

Tárogató bugó hangja
Messze sírt a fergetegbe.
Rab pusztázó úgy hallgatja:
Elveszett-e, elveszett-e?
Buda tornya alig látszó -
S hallod-e, hej, rab pusztázó,
Azt a hangot visszaverte.

Buda tornya visszaverte;
Küldi is már hívó szóit.
Vig szerencse sok kegyence
Kinyitná már az ajtóit.
Rab pusztázó, szegény Lázár,
Hír, dicsőség készen vár már;
Buda népe téged szólít.

Börtön ágyán hallja, hallja.
Besüvit a szél, a téli.
Rab pusztázó gondolatba
Harminc évét újra éli.
Hír, dicsőség mig kerülték,
Lázár-élet keserűjét
Rab szájában újra érzi.

Hír, dicsőség eljött végre -
Hallja, hallja félálomba.
Sajgó évek drága bére,
Mintha nem is neki szólna.
Rab lelkében, téli éjben,
Akkor épül hófehéren
Egy útszéli kis kápolna.

Hír, dicsőség eljött végre?
Rab pusztázó alig hallja.
Rab lelkében akkor lép be
Faluszéli szent udvarra.
Akkor lép be törve, fájva,

S pogány fejét, félhomályba
Bús Magdolna simogatja.

Harminc évnek hiú vágya -
Csilloghatsz már Buda tornya!
Őszi csendbe, félhomályba,
Hogyha megtér törve, fájva,
Ó fogadd be, kis kápolna.

(Krasnojarsk, 1916.)

LE AZ ÁLARCCAL!

Le az álarccal, kufárok fajzatja,
Le az álarccal, világ-uzsorások.
A Végzet ajkán elhangzott a Rajta.
Nem türi többé tenger bitorlástok.

Gögös, lelketlen úrságtok cafatját
(Gögös, lelketlen, aranyéhes népség)
Kairó utcáin az ebek szaggatják.
Shakespeare szégyenli angol születését.

Becsukott szemek nagyvégre kinyiltak:
Ti voltatok a világ példaképe?
Szabadság? vallás? munka? béke-csillag?
Mennyi hazugság sülyedt tenger-mélyre!

Mennyi hazugság! A szabadság öre!
Ki írja fel az irek szenvedését?
Sirjában forog Hellász éneklője,
Kit messze üzött a szabadság-éhség.

Mennyi hazugság! Angol és szabadság.
Ó, hogy nem ég ki e szóra a szátok.
Szabad mezőknek sok rabolt aranyját
Rabszolga ezrek vérével mostátok.

Mennyi hazugság, mennyi farizeus!
Ti voltatok az Irás terjesztője?
Judás csak egyszer adta el Jézust -
S ti kereskedést üztetek belőle.

Ti és a Jézus!... Az ős vadon jajgat
Hittérítések üvöltő gazságán:
Láthatlan Istent adtok a vadaknak,
Hogy ellopjátok a szinarany bálványt.

Mennyi hazugság: angol és a munka!
London leánya henterereg a kéjbe -
S fehér ingéért embert öl naponta
Fekete bányák fekélyosztó mélye.

Mennyi hazugság: méltóság és béke!
Aranyimádó irtó kapzsiságtok
Bérelt barmoknak végveszedelmére
Vérrel mosatta végig a világot.
Vérrel mosatta, drága embervérrel,
Ó Krisztusoknak kiontatott vére,
Amelyből egy csepp aranyheggyel ér fel
S átokkal száll a bérgyilkos fejére.
Átokkal száll rád, kufárok fajzatja:
Örök szégyenben kell érte pirulnod...
A Végzet ajkán elhangzott a Rajta,
S nyakadra lépnek az uj Niebelungok.
(1916.)

A KOKÁRDA

Mikor gránát bögött, mikor bomba csattant;
Mikor ezer ördög fűtött ezer katlant;
Mikor rémült lelkek robbanástól féltek,
Hej, más volt a dörgés, hej, más volt az ének:
- Jó magyar, hű magyar, hős magyar levante,
Kell Rákóczi-nóta, kell-e Kossuth-mente?
Kell nemzeti zászló, Petőfi-kokárda?
Itt van, nesze, rakd fel, hősi magyar gárda!
Mikor gránát bögött, mikor menykő vágott,
Mikor hideglelés rázta a világot;
Mikor mint a fáklyák, úgy égtek a falvak,
Hej, de másként szóltak, de másként szavaltak:
- Jó magyar, hű magyar, Isten katonája,
Kell magyar vezényszó, kell magyar kokárda?
Magyar szóval akarsz menni a halálba?
Parancsolj, jó magyar, katonák virága!
Mikor gránát bögött, mikor összezsaptak,
Mikor a kegyencek két Istent becsaptak,
Mikor fogyva fogytak a hű regimentek,
Hej, más volt az ének, amit énekeltek:
- Jó magyar, hű magyar, hűséged meghatott,
Hited és királyod te el sosem adod.
Hitedért berohansz száz halál torkába,
S nem kell jutalom se, csak ez a kokárda.
Mikor gránát bögött, akkor úgy szerettek.
Hej, merre porladnak a hű regimentek?
Hej, merre fehérlik szent testük, a drága?
Nem maradt belőlük csak ez a kokárda.
Csak ez a kokárda, de vérükkel festve, -
Másnak cifra cafrang, nekünk Krisztus teste,
Üdvösség, becsület, önérzet-teremtő,
Hős mult, véres jelen s az egész jövőendő.

Mikor gránát bögött, ki merte bántani?
Golyók közt, halál közt nyilhattak szirmai;
Golyók közt, halál közt ugyan kinek ártott,
Ha keblén viselte, mint halál-virágot?
S most, itt, pulya döglés rontó közepébe
A magyar melléről épen most tépnék le?
Most, mikor az ég is a magyarnak kékül,
Ki mondja, hogy éljen becsülete nélkül!

Ki mondja, hogy menjen királya elébe,
Hogyha becsületét melléről letépte?
Ki mondja, hogy legyen jó katona újra,
Hogyha a nemzetét előbb lehazudja?
Most, mikor öt fronton omlik el a vére;
S Rigától Bagdadig magyar megy előre;
Most, mikor minden nap magyar vérbe mártják,
Ki meri bántani most ezt a kokárdát!

(Krasnojarsk, 1916.)

A MÁRCIUSI AKARAT

Még itt is él ő, még itt is arat
A hó alatt, a jég alatt;
Sziklákat váj és töri a falat, -
Testvér, testvérem, - itt is él
A márciusi áldott akarát.

Napfényre vágyni jégburok alól
A füvek lelke, mondd, kitől tanul?
S hogy kelyhét a napnak kitárja,
Ki kényszeríti rá a gyöngyvirágra?
Ki pattant rügyet a fa gallyán?
S a sebzett törzs, a bús aggastyán,
Kinek parancsát hajtja végre,
Mikor friss vesszőt küld ki a napfényre?

Fában, gyökérben, földben, föld alatt
Mindenütt ő él, ő vet, ő arat;
Testvér, testvérem, hisz látod magad:
Burkokat tör és minden bús falat
A márciusi akarát.

Napfényre jutni, mint a réti fű;
Lelket kitárni, ó mily gyönyörű;
Mégfényesülni, mint a szinarany;
Kivánni, ami mocsoktalan;
Napban fürödni tiszta hajnalon;
Rettegni, ami szenny, alom;
Sóvárogni egy tisztább lakot,
Hol nincs gonosz sziv, nincs csak meghatott;

Nincs önzés, testvért gázoló,
S boldog partot mos a folyó;
Nincs lenézett zsidó, paraszt;
S könnyet csak a hála fakaszt.
Hol ember teste nem piaci jószág,
S egy Isten parancsol: a Jóság;
Hol a legszebb szó: adni, adni, adni -
És egy a törvény: testvérül fogadni.

Testvér, testvérem, hol legyen e hon,
Melyről rab éjen álmodom?
Testvér, testvérem, nagymessze, ahol
A szent fák ága most vérbe hajol,
Kárpátok ölen, szent folyók felett
Veri már fényét ez a kikelet.

Testvér, vetve már az ágy,
Hol testet ölt a messiási vágy,
Mely golgotát járt annyi-annyi százszor:
Mi Eldorádónk - egy akol egy pásztor.

Testvér, kit zárnak bús börtön-falak,
Testvér, testvérem, el ne hagyd magad!
Hisz itt is él ő és arat
A hó alatt, a jég alatt -
Csak szívvél néki add magad,
S börtön alján is vigaszod marad,
Mert öröktől volt és munkál örökre
Szebb napra vágó tavaszodás lelke:
A márciusi áldott akarat.

(1916.)

TURÁNI ÉNEK

(DR. ISMAIL HAKI EFFENDINEK)

Turáni sikon fűtyül a szél fájón:
Hej, ki a gazda a turáni tájon?
Hej, öröködbe Ős Turán ki lépett?
Vérnyomos útján vándor hadaknak
Merre szakadtak a turán testvérek?

Turáni sikon gyászba van az oltár:
Merre szakadt szét török, magyar, bolgár?
Merre szakadt szét a turáni álom?
Turáni síkon, sok süppedt síron,
Sok süppedt síron fűtyül a szél fájón.

Felel uj szél rá kék Duna völgyébül:
Turáni oltár most épül, most épül.
Vérük viharja kiket üzött, tépett,
Vész lángja mellett egymásra leltek,
Egymásra leltek a turán testvérek.

Turán apánk már ős szived ne fájjon
Kék Duna völgyén, boszporusi tájon
Kötése kész már erős fiaidnak:
Turáni égen örökkön égjen,
Örökkön égjen a turáni csillag.

(1916.)

HALOTTAK NAPJA

Anyám: a gyász ma ünnepel.
Vigyázva lépdél a szobán át.
Vén szekrényből, mit por lep el,
Előszedi selyem ruháját.

Tarlott kertünkön áthalad.
Közel lakunk a temetőhöz.
Karján lobog a gyász-szalag;
Kezében ősirózsát őriz.

Téged is elhiv, asszonyom,
Hiszen az ő fiát szeretted.
S végig a temető-soron
Egymást általkarolva mentek.

Két drága asszony, istenem -
Akiknek én csak könnyet adtam, -
Siromhoz ül s beszél velem,
Mint bölcső felett olyan halkan.

(1916.)

RAB VACKOKON

Testvér, nagymesszi vérfolyók
Szelik e szédült sárgolyót.
S minket panasz rág és penész,
S hitünk is, jaj, de csenevész.

Rab vackokon fetrengve már
Bennünk a holtak lelke hál.
Mert holt bizony, aki így él -
S nekünk az élet mit ígér?

Tört fegyverünkön valahol
Még harc szekere zakatol.
S lelkünk, e tépázott madár,
Tört fegyverünkhöz visszajár.

Felakadt üveges szemünk;
Az éjszakába meredünk.
Csontig lefonnyadt a karunk -
S ó, még ölelni akarunk.

Rab vackainknál estelen
Selyem fátyolban megjelen
Termő ölü, szent, drága nő,
Fájdalmas mátkánk: a Jövő.

Sóhajtva sugjuk: Kedvesünk,
Érted mosolyogva szenvedünk.
Oly drága, oly szívünkbe nőtt,
Testvérünktől is féltjük őt.

Rab vackokon ha megjelen,
Vánkos terül, virág terem;
Künn sir az örök téli szél
S a drága nő mesél, mesél:

Tört fegyvereken valahol
Diadalszekér zakatol.
S hősök fehérülő csontja már
Szabad hazában szent határ.

Meséje nyomán könny ered...
Testvér, ne szégyelld könnyedet.
Könny és verejték valahol
Tündéri tóba összefoly.

Könny, verejték és vérfolyam
Nem száradhat fel nyomtalan.
S hol hősök csontja a határ,
Tanyát nem verhet a kufár.

Tanyát nem ver... s ha merne, ó,
Áradj ki újra vérfolyó!
Fölvillan üveges szemünk -
S tört fegyverünkre rálelünk.

Tört fegyverünk is még elég
Szétzúzni átkozott fejét,
Ki annyi vérért törbe visz, -
Ha entestvérünk lenne is.

(1916.)

ASSZONY-BAJTÁRSAM

Nincs jogom kérni, hogy viseld tovább
A martir-koronát.
Isten türelme sem határtalan, -
S asszony szívének annyi vágya van.

Nincs jogom kérni, hogy szép napjaid
Bálványoltárra vidd,
S gyász-füst csavarja orrod és szemed.
Bús áldozatot én nem kérhetek.

Csak ha szemedben bizó asszonyok
Derüs hite lobog,
S mosolyogva győzől a lidérceken,
Asszony-bajtársam akkor vagy nekem.

Lásd, tul a harcok vad keservein
Nincs már szívembe kín.
A Golgotán túl rózsák lengenek, -
S öröm nekem, hogy érted szenvedek.

(1916.)

GÖGÖS HUNNIÁBAN¹

Gögös Hunniában
De olcsó az ének!
Még haza sem értem,
Hajlékot se kértem
S már elküldenének.

Mucsai magyarnál
Mert nagyobbat mertem,
Szememre ki hányja?
Mágnások lakája
Nyelvet ölt megettem.

Kinek kellett babér?
Kinek kellett bankó?
Hisz én odalöktem.
S öklöt ráz mögöttem
Szájas fűzfa-jankó.

Amit én megsusztam,
Véres volt a hullám,
Széles volt az árok.
S vers-gyilkos kufárok
Átka, szitka hull rám.

Vértavakon úszó
Tépett, riadt hattyú
Pihenőre szállnék.
S kövekkel dobál még
Fajtámbeli fattyú.

¹ Ez a vers nem azokról és nem azok ellen íródott, akik odahaza bántottak. (Hazai bántások - kivált, ha olvashatnám őket - drága simogatásként hatnának itt. Hiszen én nem modernnek vagy antimodernek ellen, hanem az ellenség ellen fogtam fegyvert és amit irtam, nem irodalmi irányok kortes céljaira, hanem magyar katonáknak írtam. Még ha egy versem irodalmi élűnek látszott is, annak sem csupán és nem is főleg irodalmi vonatkozása volt, aminthogy a dekadencia, amit világ-penésznek neveztem, nem épen csak és nem főképen irodalmi tünet volt. Semmi-féle irodalmi téren, hanem csak a harctéren akartam harcolni. Itt lefegyvereztek - s ha az irodalomban hasonlót akartak velem, az igazán csak melléktragédiája az én magyar poétaságomnak.)

Tépett, riadt hattyú
Csak egy zugra vágytam
Csöndnek szigetében...
Szabad-e még kérnem
Gőgös Hunniában?

(1916.)

SZÉP ERNŐ LEVELÉRE

Ó kedves gyógyszeres,
Ki jószagú boltodban
A szavak olaját
Kevergeted vigyázva,
Hűsítő balzsamod,
Mit jószívű voltodban
Szibériába küldtél,
Elért e nagy kórházba.

Ó irgalmas barát,
Ha látnád, hogy kapott
Szívéhez itt a bánat
Ezernyi szélütöttje;
Honvágy betegje,
Akiknek balzsamod
Friss vért s hitet varázsolt
Elernyedett erőkből.

Ó irgalmas barát,
Ha láttad volna, mely
Jólesőn nyújtózkodtak
Pár jó szód olajától, -
Mint pusztuló liget
Lecsüggedt gallyai,
Miken aszály után
Végig zuhog a zápor.

S ki nem birt közölök
Pokolnyi bánatával
S a halál hűvösébe
Könyörögve kéredzett el:
Úgy aludt el, szíven
Lágy szavad olajával,
Mosolyogva mint a hívő
Az utolsó kenettel.

(1916.)

ENYÉM-E MÉG?

A halál kénes, keserű szaga
Hányszor gőzölgött már torkomban, -
És rád gondoltam
Mégis minden halálos éjszaka.

Rád, aki oly rég, oly rég hallgatag
Takarod el előttem arcod.
S már nem riasztott
A halál úgy, mint e börtönfalak.

Hiszen ki más? csak a halál vihet
Tehozzád innen még ez estén,
- Hogy megleshetném:
Enyém-e még és vár-e a szived?

(1916.)

HAZATÉRÉS

Te már mindent tudsz, halott katona,
Vagy ami jobb tán: tudod már a semmit.
Szemed nem bántja bűn és babona,
S füledbe már az örök csend szüremlik.

Te már elérted, halott katona,
Amit mi, jaj-jaj, mindhiába várunk:
Téged takar a béke bársonya,
S már mind valóság, mi nekünk csak álmunk.

Kocsid után, mely lassan visz tova,
Meredt szemekkel, szivszorongva nézünk:
Te így térsz haza, halott katona, -
S ó, más lesz-e a mi hazatérésünk?

(1916.)

IN MEMORIAM

A szenvedés sosem elég;
S nincs lám, melynél nagyobb ne volna.
Az ember becsmérli elébb -
Aztán mint virágot ápolja.

Mi szépség volt és szép marad
Jób könyvétől Chopin könnyéig:
Ott ért a bánat-fák alatt
És mind öröklő fénnel fénylik.

(1916.)

SZOBROT NEKIK!

Szobrot nekik és virágot,
S valamennyi rendjel csak van:
Arany, ezüst, bronz és ólom,
Egytől egyig mind ott lógjon
A hajlongó disz-nyakakban.
Szobrot nekik és virágot!

Szobrot nekik és virágot,
Mert szép volt a hadi-játék.
Magyar virtus? Lári-fári!
Akkor hős a Mollinári,
Ha érti a vak parádét!
Szobrot nekik és virágot!

Szobrot nekik és virágot.
Üsse kő a haza sorsát.
Nekik ugyan nem hazájok, -
S ha szétlőtték a brigádot,
Majd küld ujat Magyarország.
Szobrot nekik és virágot!

Szobrot nekik és virágot,
Mert övük a hadak utja;
S mert taljánban és a rácban
Szörnyű sok kárt tettek Grácban,
Hol a szél is csak azt fújja:
Szobrot nekik és virágot!

Szobrot nekik és virágot...
Hej, más lenne most a rovás:
Vigyázna csak a határon,
Ha nem is ép tizenhárom,
Csak egynehány Mady-Kovács.
Szobrot nekik és virágot!

Szobrot nekik és virágot...
Csonka honvéd, mit fáj néked!
Te csak sirj a nagy sir mellett,
Melybe annyi testvért tettek,
Ki már többet sosem kérhet
Büszke szobrot és virágot.

(1916.)

MEGTARTALAK

Ha a hitem meg nem tart téged
Fehér virágnak, aki voltál -
Asszony, esendő, árva lélek,
Mi lesz, mi lesz, mi lesz belőled:
Utszélre hullott liliomszál.

Arcod fordulhat már a napnak;
Kitárhatsz vezeklő melled;
Kérő könnyeid omolhatnak;
Nem várhatsz soha már irgalmat,
Ha én akkor föl nem emellek.

Ne sirj, ne sirj, - így szólok hozzád;
Nem érnek itt az esküvések.
Kivülem nincsen bizonyosság.
Kelj fel! töröld le könnyes orcád:
Az én hitem megtartott téged.

(1916.)

MEGBÉKÜLÉS

Ki kérdi itt: mi fáj, mi kéne?
Művész vagy-e, kinek szívébe
Késszúrás minden durva hang?
Ki kérdi? Mindegy itt: bitang,
S az Uristen se néz feléje.

Ki ád reményt, amely biztatna,
Hogy el ne vessz a sivatagba?
Hoztál magaddal templomot?
S szent képet, melyen megrogyott
A bútól szent szüzed alakja?

Alázva, fázva nézész szerte:
Hát nincsen táj, merről jöhetne
A glóriás szabadító,
S örökre vérzik a bitó
És rajt a Jóság Fejedelme?

Nem, nem, nem!... lelked így sikongat.
Füstölgő romján régi domnak
Szebb, jobb világ épül tovább -
S szivednek egykor nyugtot ád,
Hogy véres kövét te is hordtad.

(1916.)

DÖGMADARAK

Dögmadarak, hova szálltok?
Korai még vijjogástok.
Nem hullá még, ami fekszik, -
Sok sebével bárhogy festik.
Megrázkódik s lecsap rátok -
Dögmadarak, hova szálltok?

Egész világ kit széttépne:
Övig vérben Árpád népe.
Tucatra jár már az ellen -
Eggyel többtől meg nem retten.
Nem kripta még a Kárpátok -
Dögmadarak, hova szálltok?

Magyar homlok veritéke
Jó volna már teritékre.
Hősök vérén ami érett,
A gyümölcsöt leszednétek,
Igy csinált már az apátok -
Dögmadarak, hova szálltok?

Kincses Kárpát dús ölében
Ott dajkált egy ezredéven;
Nektek csurrant bora, méze,
Nekünk csak a szenvedése;
Ugy dajkált, mint az anyátok -
Dögmadarak, hova szálltok?

Ezüst folyók, halmok, kertek
Nem virultak, csak tinektek;
Tietek volt minden gyöngyök,
A mienk csak sirgöröngyök!
Most fordítva akarjátok?
Dögmadarak, hova szálltok?

Dögmadarak, hova szálltok?
Korai még vijjogástok.
Nem hullá még, ami fekszik -
S rövid az út Bukarestig.
Keserű lesz lakomátok, -
Dögmadarak, meglássátok.

ZSOLTÁROK A SIVATAGBAN

(SZIBÉRIA 1916.)

AMIT SZERETTEM VOLNA

Szerettem volna én is ülni
Virág alatt a hűs verandán;
S a mély titkokba elmerülni,
Miket a pók szövése hagy rám;
Merengni egy művészi képen,
S elnézni árnyékát kezemnek,
S kutatni: elburkolt mesékben
A régholt bölcsek mit üzennek?

Szerettem volna én is irni
Eljöttéről az új embernek;
S ódon, barbár mesének hinni
A vért, mely dárdák nyomán serked;
Zengeni finom győzedelmet,
Mit ember vivott önmagába,
Ki már királya az életnek
És nem csak - állatok királya.

De jaj, jaj, én közébe estem,
Bus ragadozás tébolyának.
Rongy a lelkem és rongy a testem
S fény nem deríti éjszakámat.
Lesem, lesem a csillagírást:
Hol véget ér a véres tenger,
Majd szán engem és nem ér ily gyászt,
Ki születik: a másik ember.

(1916. nov.)

LATROK KÖZÖTT

Tovább, tovább... ez a parancs.
Tovább, tovább a barmok útján.
Lakatlan, végtelen a puszta
S naptalan, szürke ég borul rám!

Hej, messzi még a Golgota?
A poroszlót hiába kértem.
Kereszt alatt, gyászom alatt
Meg-megcsuklik elgyötrött térdem.

Hej, messzi még a Golgota?
Egy csöpp italt, bár ecet volna!
S elfojtott könnyeim vize
Szivárogo csak rekedt torkomra.

Latrok között a Golgotára
Uram, uram, miért üzesz engem?
Mint a titok hallgat a pusztá
S egy varjú száll a végtelenben.
(1916.)

SIVATAGBAN

Ajkam kiserkedt néma, béna vágytól;
Nyelvem kiszáradt, mint a falevél;
S csak egyre nő, csak egyre nő a távol,
Mely elzár tőled áldott házfedél.
Karjaim, mint a lefagyott fagallyak
Csüngnek és meghalt bennük a remény,
Hogy újra termő hajnaluk hasadhat
S körül fonódnak egy nő termetén.
Szivem meg-megáll, mint a gyermek este,
Ki eltévedt s a sötétben figyel,
Anyjához vágyik, - s mely hazavezesse,
Égen és földön semmi, semmi jel.
(1916.)

KÖNYÖRGÉS

(HADIFOGLYOK ISTENTISZTELETÉN)

Panaszra és nehéz beszédre
Sereglünk, Uram, szent szined elébe,
Kiket pallosod a pusztába vert ki,
Zsoltárod alig merjük énekelni.
Magas kerítés mi utunkat állja.
Mögötte törten lóg a lélek szárnya.
Sápadt a szivünk és sápadt az orcánk.
Reménység-harmat rég nem harmatoz ránk.
A napok nekünk csak búra születnek.
Szavát se halljuk soha szeretetnek.
Sziwtelen ég mint szemfedő borul ránk,
Fekszünk alatta mint a saját hullánk.
Kiáltó szavunk elnyeli a távol,
Oly messze estünk Tőled és hazánktól.
S már azt se tudjuk, kiket bosszud itt ért,
Magunkért sirjunk, vagy a mieinkért?
Kárpáti tájról Hiób-hirek járnak.
Kárpáti tájon gond virraszt és bánat.
S mit búsult erőnk annyiszor kivédett,
Fekete lábon ott lesked a végzet.

Uram, ki minden bűnre tudsz kegyelmet,
Mi bűnhődésünk mikor elégled meg?
S ki számon tartasz minden fecskefészket,
Mi hajlékunkat engednéd a vésznek?

Uram, szájunkat veri már a fertő -
S halljuk a hívást: hiv a magyar erdő.
Halljuk a hívást bús éjszaka-hosszat -
S nem mehetünk, mert lábunk leolmoztad.

Mi pártoltunk el? vagy Te hagytál cserben?
Ó jelentsd magad, Kifürkészhetetlen.
Ó jelentsd magad, mint Noénak hajdan,
Olajág-hordó hófehér galambban.

Hogy hinni tudjuk, mint a megfeszített:
Mi keresztünket azért terhesited
És sujtó karod ó, csak azért büntet,
Hogy új életre támassz fel bennünket.

(1916.)

A DICSŐSÉGES JOBBHOZ

(HADIFOGLYOK ISTENTISZTELETÉN)

Dicsőséges Jobb, szent István keze,
Rád néz a vészben Árpád nemzete.
Ki megmozdultál minden zivatarban,
Ma sem maradhatsz mozdulatlan.

Mikor ránk törtek orvul, rettentően,
Utat mutattál minden utvesztőben.
Földünk és fajtánk zsarolói ellen
Ott voltál minden küzdelemben.

A muhi pusztán és Mohács alatt,
Hogy e nemzetnek magja nem szakadt,
S szét nem szórták, mint pelyvát a szelek,
Dicsőséges Jobb, hála teneked.

Vezéreinknek annyi nemzedéken
Varázserődöt szent örökségképen
Dicsőséges Jobb, ha át nem adod,
Hogy értünk volna tiz évszázadot?

Hisz mint az árnyék tűnnek el a népek,
Kiket vaksorsuk örvénybe vezérlett,
És földönfutó milliók jaját
Visszhangozzák az éjszakák.

Tébolyult bolygón kong a halál-óra
És megnyilott a népek koporsója.
Ki mondja meg: a rontás ereje
Holnapra kelve kit fektet bele?

Ó minket is, lásd, erre szánt az ellen.
Eltipró árja zúdul ránk veszetten.
Kárpátok ölében ősi templomodra
Csóvát hajítani készen áll a csorda.

Mint a galambok ülnek haloványan
Növéreink a bánat klastromában,
Kik elvesztettek férjet, gyermeket,
Ó még többet is elveszítsenek?

Dicsőséges Jobb, amelyet alkottál
Nem hagyhatod, hogy rom legyen az oltár.
Mozdulj meg Szent Jobb, im hozzád repitnek
Forró fohászt a nyomorgatott szivek.

Dicsőséges Jobb, magyarok vezére,
Szálljon erőd a vezérek kezébe.
S mit annyi balkéz oly balogul tartott,
Dicsőséges Jobb, te fogd meg a kardot.

Dicsőséges Jobb, ne engedd, ne engedd,
Hogy vak pártosság ép most gyöngítsen meg.
S amelynek híján annyi sebünk égett,
Teremts közöttünk szent, erős egységet.

Hogy látva lássa a halálos ellen:
Nem áshat oly sírt, melybe elföldeljen
Bús gyökeréig mártir-vértől ázott,
Anyatejen szítt ősi szabadságot.

Nem áshat oly sírt, - ha még annyi vadja
Kezét és lábát tövig elszaggatja.
S ha temető lesz már a világ végig,
Fejfáink is a szabadságot védik.

Dicsőséges Jobb, ó vezesd e népet,
Melyet romlásra annyiszor ítélték.
S ne hagyj, hogy amely annyi mártírt nemzett,
Idegen földön bujdossék e nemzet.

Idegen földön bujdosva, kesergve,
Borulunk mi is, szent király, kezedre
S esdeklünk: árán annyi drága vérnek,
Te szerezz békét Árpád nemzetének.

Esdeklünk: Szent Jobb, te csoda-intésed
Szakítsa végét már a szenvedésnek.
És a megbékélt milliók felett
Süssön fel áldott ünneped.

Ránk borultán a vak sötétnek
Mi rabságunkban is te légy szövétnek.
S kik megbünhödtük minden bűneinket,
Dicsőséges Jobb, vezess haza minket.

(1916.)

MÉRT SZITKOZÓDNAK?

Mért szitkozódnak a pogányok?
És mért fáj nekik az én voltom?
Hiszen én semmit nem kívánok;
Csak csendes jó estét kívánok,
S a lámpát nemsoká eloltom.

Engem került és itt hagy asznom
Minden mi bárd szivének drága:
Álom a babér és az asszony -
Kicsoda énnekem az asszony?
Elérhetetlen kert virága.

Tanyátlanabb én minden vadnál -
Morzsolgatom a Miatyánkot.
Uram, ki mindent nekik adtál,
Bő kézzel mindent nekik adtál, -
Mért szitkozódnak a pogányok?

(1916.)

AKIK VELEM JÖTTEK...

SZENT ILONA FOGLYA

A sziget fái hajlongtak a szélben -
Kék vizek fölött egy sereg sirály szállt.
Fejét lehajtva lázas tenyerébe
A sziget partján ült a beteg császár.

Borongva gondolt bús Borodinóra;
Versaillesi parkra, pompás ünnepekre.
Halálra intett már a homok-óra.
- „Ó ha még egyszer kezdeni lehetne!

Minden fényével minden győzelemnek
Fölrne egy zug korzikai parkban -
Csak ősz hajammal játszhatnék a gyermek,
A gyermek, a gyermek, kinek éltet adtam”...

(Alatyr, 1915.)

TIBORC IS ELMENT

(ÚJHÁZI EDE HALÁLÁRA)

Tiborc elment a fiai után,
Sűrű rajokban kik előtte szálltak.
Gyönyörűbb rendje régen nem akadt
Sovány mezőkön a halál-kaszának.

Tiborc megállt a véres szinpadon,
Hol barna hősök fönségesen haltak.
Lehajolt rájuk: Fáj-e, fiaim?
És mosolyogva feleltek az ajkak:

- „Tiborc apánk, hisz tetőled tanultuk:
Játék-halál, csak rongy-élet fájhat.
Apánk, ne sajnálj; akik most elmentek,
Örökkévaló jó kvártélyba várnak.”

Tiborc szivére nagy melegség szállott;
Könnye aláfolyt a daróc ruhán.
Ősz feje fölött kigyulladt a csillag -
S Tiborc elment a fiai után.

(Krasnojarsk, 1916.)

DOSZTOJEWSZKY ÖZVEGYE

„Mondd nekem, Anna Grigorjewna:
Mikor sápadtan a szobádba lépett,
S utána harsant bősziült „feszítsd meg”-je
A szennyes szájú csőcseléknek;
Mikor öledbe borult a feje,
S ajkai áldott kezedet keresték,
Mit suttogott a szenvedő ajak,
Mely csókolt a igazság keresztjét?”

„S mikor fenékig itta a pohárt,
Mit a butaság vad méreggel töltött,
És simogató, lágy kezéd alatt
Végsőt rándult a bus szemöldök;
Mikor lefogtad elborult szemét,
Mely minden mélység fenekét belátta,
A sóhaj, mely melletted elröpült,
Áldást vagy átkot hörgött a világra?”

„Mondd nekem, Anna Grigorjewna,
Csak ezt a titkot tudhassam még róla.”
...Az alkonyban, mint régi mester képe,
Ült és mosolygott a matrona.
Régholt hitvesek mosolyogtak így,
Kiket szerettek búsult messiások.
És halkán szólott Anna Grigorjewna:
„Ő mindent értett s mindent megbocsátott.”
(Krasnojarsk, 1916.)

D'ANNUNZIO

D'Annunzio, ügyes D'Annunzio,
Még mindig rólad szól a táviró?
D'Annunzio, ravasz D'Annunzio,
Ki mindig tudtad, mi hasznos, mi jó;
És úgy pöngtetted a vásári lyrát,
Hogy sapkád mindig megtöltsék a lírák;
S fórumra vitted, mint szájas cseléd,
Szegény, hervadó hetérák kegyét;
És tányéroztál, amikor kitártad
A csőcseléknek a hálósobádat;
D'Annunzio, cseles D'Annunzio,
Ki mindig tudtad, mi hasznos, mi jó;
És úgy döngetted a számárbőr dobját,
Hogy messziről oroszlának gondolják;
És úgy forgattad a pojáca-togát,
Hogy csak jó szemeknek látszott ki a lóláb;
D'Annunzio, cseles D'Annunzio,
Mit hallat rólad még a táviró?

D'Annunzio, falánk D'Annunzio,
Ki mindig tudtad, mi hasznos, mi jó;
Rómában állt vagy Párisban az oltár,
Te mindegyiknek egyformán hódoltál.
Londonban angol, Lembergben zsidó,
Csak feljebb szálljon a szent ázsió.
Nem baj, ha sarki lány is lett a múzsa,
Csak D'Annunzio a percentet húzza.

D'Annunzio, ravasz D'Annunzio,
Mit is kell rólad még hallani, ó!

D'Annunzio, mohó D'Annunzio,
Kit istenített egy lump náció,
Egy elkéjelgett élet alkonyán most
Fegyvert ragadsz és elhagyod a Várost,
Mely megcsufolta régen regés multját
S melynek fiai tetőled tanúlták:
Hogy csak dőzsölni s kéjbe fulni jó,
D'Annunzio, mohó D'Annunzio.

D'Annunzio, kopasz D'Annunzio,
Ki mindig tudtad, mi hasznos, mi jó.
Kopasz fejjel és kopár sziveddel
Tyrtaeus maszkját ó, miért veszed fel?
Vedlett szárnyadból rég kihullt a toll,
S a hegycsucsokra most kapaszkodol?
Nem lehet ebből semmi, semmi jó,
D'Annunzio, kopasz D'Annunzio.

D'Annunzio, öreg D'Annunzio,
Öreg igazság s megjegyezni jó:
E piszkos sárgömb élősködőjét
Nem teszi sassá semmi repülőgép;
S nem lobban lángra holt üszke a tűznek,
Mit elhasználtak talján Veszta-szüzek;
S hiába nyihog és nyérit szegény,
Kiélt gebéből nem lesz harci mén.

Kopasz fejjel is megjegyezni jó,
D'Annunzio, öreg D'Annunzio.

(Krasnojarsk, 1916.)

REMETE A BÁLBAN

Félig nyitott asszony-szemek
Mint gyémántok a bársony tokban
Égnek, ragyognak, fénylenek
S lesik, hogy szívem lángra lobban.

Táncol, viháncol Éva-vére;
Apát keres erős fiának.
Táncolva hiv tüzes mellére.
De szól az ős remete-bánat:

- Eredj éntőlem, asszonyom,
Keress vidám apát fiadnak.
Sápadt, keserű ajkamon
Csak mérgezett csókok fakadnak.

- Sápadt, keserű ajkaim, ti
Csak meakulpát ejtsetek.
Nincs jogotok életre hívni
Bánatra ítélt gyermekeket.

(1916.)

OTTÓ

Ottó, kis árva, névtelen hős
„Hadifogoly” Germániából.
Hét éves s minden fényes gombot
Őszinte szívből s hosszan bámul.

Ottót egy csunya reggelen
Vad muszka járőr kicibálta.
Stratégiai okok folytán
Így jutott el Szibériába.

Hős muszka járőr jelentette,
Hogy fontos hadizsákmányt ejtett.
S Ottó, kis árva hős, azóta
Szibériában énekelget.

Hazátlan foglyok elhallgatják;
Csörren a kopek kalapjába,
Ha énekli a „Wacht am Rhein”-t
S hogy „Esik eső karikára”.

Hazátlan foglyok elhallgatják;
Még símogatják dédelgetve:
- Ottó, kis árva, névtelen hős,
Mi lesz veled a fergetegbe!

Ottó, kis árva, névtelen hős,
Apád, anyád is eltemetve.
Ottó, kis árva ember-bimbó,
Mi lesz veled a rengetegbe?

Szép kék szeme nagyobbra nyílik:
- Ki mondja, hogy anyám ne lenne?
Az én anyám Germánia!
...S újra rágyújt a „Wacht am Rhein”-re.

Vékonyka kis csengettyü-hangja
Száll, száll az egek magasáig.
S hazátlan foglyok bus szemében
A jövő fénye megcsillámlik.

Hétéves Ottót s a hazát
Ölelik féltőn, sajtón, lázban;
S hétéves Ottó úgy él köztük,
Mint a kis Jézus, glóriásan.

(1916.)

BILINCSEK UTJÁN

Ez a bilincsek országutja;
S akik előtttem itt haladtak,
Sötét titkok országában
Martirjai a gondolatnak.

Szláv Krisztusok kinszenvedése
Kövült meg itt az út árkába;
S az esti ködben itt lebeg
A Tolsztojok havas szakállá.

Képes könyvemben láttam őket.
Ráismerek a vad kozákra
Ki engem űz... Előtte térdelt
A számüzött fehér leánya.

Szőke Tatjana haja itt leng
A sárga fűben szana-széjjel.
Ma selyemágy lesz az árokpart,
Mert róla álmodom az éjjel.

(1916.)

SIR ROGER CASEMENT²

- Kész az ítélet s a bakó készen:
Británia dicső nevében
Meghal ma ön, Sir Roger Casement.

Meghal ma ön s meghal ma mind,
Ha ír, ha búr, ha mór, ha ind,
Ki nem szolgálja céljaink.

Fenségünket remegve látja
A Nilus és a Himalája.
Szolgánk a Buddha és Bráhma.

² Készment.

És szolgánk minden karaván
Tibetben és a Szaharán;
Mienk az élet és a vám.

Rakott hajó az oceánon
Csak partjainkra vitorlázzon.
A tengert is mi tartjuk láncon.

Fa nem nőhet, fű nem teremhet
Csak szent jóváhagyásunk mellett.
Mienk a tér és a lehellet.

Csöpp szolgájaként ilyen úrnak
Boldog lehet ki boldogulhat.
Mi fáj az írnek, meg a búrnak?...

Sir Roger szeme felragyog:
- Británia, én meghalok,
De él a bosszú és a jog.

Jön óra és a kocka fordul;
A nagy urnál jön még nagyobb úr
És letaszít a rablott trónról.

Jön óra és láncát lehányja
A Nilus és a Himalája
S fekete gögöd megalázza.

Pilátus-kezéd bárhogy mossad,
Elér keze a Haragosnak -
S a páriák reád taposnak.

Británia, légy erre készen!
- Szólt és a véres hóhérkézben
Elszenderült Sir Roger Casement.

(1916.)

SIRVERS

Hazai domb lesz vagy idegen árok
Bús sirom füve amelyen kihajt,
Kopott fejfámon elmosódó írás
Bolygó vándornak ezt hirdesse majd:

Boldog, ki itt jársz, teértes is
Megszenvedett, ki lent nyugszik, a holt;
Véres harcok verték fel hírét,
De csak a béke katonája volt.

(Krasnojarsk, 1916.)

JÉZUS

JÉZUS

(MAI LEGENDA)

I.

Szuronyerdőben, szűk ösvényen
Közelgett búsan, elhagyatva.
Sebeit és gyászat mutatta;
De rárivallt a Góg keményen:
- Ha Isten vagy, ne szállj a porba!
S ha porba szállsz, hajts te is térdet;
Egy úr parancsol: az Önérdek,
Ki a cár és a lordok lordja!

Jézus megállt. Mélyet sóhajtott.
Csodálva nézett szerteszét:
- Isten! mily ismerős beszéd!
Hol is hallottam ezt a hangot?
Rémlik: kétezer év előtt
Ugyane vad hang harsogott rám;
Egy katona leköpte orcám, -
Mikor szeliden néztem őt...

Nagy bús lelkében föl villámlott
A kereszt, a Golgota utja,
A szög, mely kezét általfúrta,
S érezte azt a szomjúságot.
Megcsapta az ecet szaga,
Mely sajgó szomját enyhítette.
S nézett, nézett a fegyverekre,
Minthogyha álmodt volna ma.

- Nem, mégse álom! Itt ez im
A marcona római zsoldos,
Ki akkor a súlyos bitóhoz
Szögezte fáradt kezeim.
S a másik ott! Megismerem.
Ő volt, közel kétezer éve -
A csőcseléknek öröme
Végig vágott a mellemen...

- Ó, mind itt van! Megismerem.
Atyám, hát ők túlélnek engem?
Atyám, e földön urnak lennem
Hát sohasem szabad nekem?...
...Szomorúan sóhajtott az égre.
Fönt sápadt csillagok remegtek,
S messziről az olajfakertek
Küldötték illatuk feléje.

Ment, ment az ismerős ösvényen.
Utja mentén a fügefák
Dús ága ép gyümölcsben állt.
Kínálták, himbálódzva mélyen.
- E fák őset én megáldottam.
S lám, lám, még most is emlékeznek!
Hálás gyümölcsük izesebb lett. -
Gondolta megvidámodottan.

Ó, - drága fák! Anyátok egyszer
Árnyat adott a kimerültnek.
És gyümölcsétől felüdült lett
A vándor, kit úgy hittak: Mester.
Magvatok is legyen megáldva,
Ó drága fák, ti jóltevők,
Mert most kétezer év előtt
Pihenőm volt anyátok árnya...

S tovább ment. Nyár volt kései,
Hús szél ingatta már a gallyat.
S a hegyoldalon kigyulladtak
Kicsinyke kunyhók mécsei.
Sötétedett. Sok sápadt csillag
Sugártúi gyorsan villogtak;
És bársonyán az égi boltnak
Himzett selyem virágok nyiltak.

Jézus csak elgyönyörködött.
- Atyám, de szép is a világod!
Ugy élhetnék le, mint az álmot,
Kertek közt, csillagok között.
Gyümölcsöt a fügefák adnak;
És szállást nyújt minden bokor.
Atyám, hisz te gondoskodik
Jólétéről itt minden vadnak!

- S az ember mért acsarkodik?
Ha sokja van, mért kíván többet?
És kincsek után mért törtet
Föld mélyétől a sarkokig?
S mikor a többet összehordta,
A több is miért nem elég?
S miért nem hagyja rá felét
Az éhezőkre, a koldusokra?...

- Atyám, atyám, ki elengedtél,
Akkor - kétezer év előtt,
Hogy gyógyítsam a szenvedőt
Ma sincsen másom kegyelmednél.
Atyám, atyám, elég-e ez,
Hogy ez a vak föld felébredjen, -
Mikor ma is még az emberben
Vadállat vére csörgedez...

II.

A dülőút emelkedett.

Jobbról szűk csapás vitt a hegyre

S a csapáson most beszélgetve

Közeledett két kis gyerek.

- „Ugy is láttam, pénzt kaptál tőle,

(Mondta haraggal a nagyobb)

Ha rögtön nekem nem adod,

Magad hagylak a temetőbe.”

A kisebb fiú szepegett.

Jézus megállt s bevárta őket.

A fiúk lépte sietőbb lett.

- „Valaki áll a fa megett” -

Susogta a kisebb ijedten.

De a nagyobb hangját emelve:

„*Dicsértessék a Jézus*” - zengte

S jobban siettek mind a ketten.

- Az én nevemmel védekeznek -

Gondolta szomorún a Mester

S szeliden szólt: Ily későn esten,

Fiaim, hová igyekeztek?

- „Apánkhoz itt a folyó-szélen,

A temetőn túl van a tábor;

Bort viszünk neki az anyánktól

S csak este lehet, kérem szépen...”

- Miért csak este? és hogy enged

Titeket este az anyátok?

...A két fiú bátrabbnak látszott

S most már versengve felelgettek:

- Azért csak este, mert az anyánk

Csak este kapja meg a bort,

Amit egy szép katona hord -

És hát ilyenkor bizza ránk...

- Finom úr az, elhinni tessék.

Öcsémnek most is pénzt adott,

S azt mondta: csak szaladjatok,

Ilyenkor nem lő az ellenség...

...Jézus ajka megremegett.

- „Ellenség”... s aki ezt kimondta

Tán tízéves emberfióka,

S az Én nevemmel közeleg.

- Az Én nevemmel fekszik, ébred;

Az Én imámat imádkozza;

S csöpp lelkébe a zavarosba

Már gyökeret bocsát a vétek.

Jézus, Jézus - mondja az ajka,

Hozzám fohászkodik esténként,

De pénzért már a kis testvérét

A sötét temetőben hagyja...

- Káin ősvére dolgozik,
S keresztezi minden munkámat.
Az én szívem hiába fáradt
Hosszú, kemény századokig.
Az első, szomjas, forró vágyat
A szívbe most is Káin oltja,
S mikor a bűn már letarolta,
Akkor jövünk: Én és a bánat.

Isten-feje mellére csüggedt;
Soká állt még ott szótalán...
Távol morajlott a folyam -
S a fiuk már sötétbe tűntek.
Jézus lassudan ment tovább.
Mécsvilág gyult ki a közelbe.
S a szálló est sötétlő selyme
Lágyan befödte lábanyomát.

III.

Kis ház előtt állt...

(Töredék maradt.)

LEVELEK A KÁLVÁRIÁRÓL. II.

1. LEVÉL

Levelek jönnek... (Csak én nem kapok.)
Levelek mennek... (Hát én minek irjak?)
Pár közömbös szó - s a szegény rabok
Fáradt szemei fényesre kinyílnak.

Idegen nyelven (hogyan fáradt vele!)
Sok szem őrizte pár bús halovány szó.
De ragyogó a rabok éjjele,
Ha benne repked ilyen papír-zászló.

Az asszony üzen... A párjuk üzen...
Szomjan merednek a fakó papírra.
A párjuk sóhajt minden betűben.
Ó egy ilyen perc hosszú bánat írja.

Lelkembe, mint a kút vizébe nézek:
Szinén irigység nem ver már hullámot.
Csak kapjanak mind levelet, szegények!
Hisz én már tőled úgyse, úgyse várok.

2. LEVÉL

Rabtársat hoznak. Új fogoly
Egy esztendővel később jött utánam.
A szemét nézem: bánatos, komoly,
Ahogy beszéli, mi hír a hazában.

Egy várost laktunk. Ismered.
Bús útjain e rémes esztendőknél
Találkoztatok; beszélt is veled, -
S jaj, talán, tud is valamit felőled.

Száz ismerőst is felidéz:
Ki mit csinált és merre járt és hol van.
Faggató szemem a szemébe néz:
Pajtás, hát Ő, Ő, akiről daloltam?

Torkom perzselik a szavak;
Ajkam szétlökik, keserűk, maróak:
Pajtás, láttad-e?... (A szó elakad.
Nem, nem, nem merek kérdezni se rólad.)

3. LEVÉL

Hogy tudsz hallgatni annyi ideig?
Egész esztendőn egy betűd se láttam.
Rab fejem fölött tél, nyár eltelik.
Meddig leszek még, mondd, ilyen anyátlan.

Hogy tudsz hallgatni annyi ideig?
Panaszod, vágyad mind-mind elfojtottad?
Nem rémítnének fázós éjeid?
S panaszod, vágyad ne keresne szókat?

Asszonyi lélek, áldott, szomorú,
Tenger gyötrelmet, tenger poklot bír el;
De jön a perc, az isteni jogú,
Mikor nem bír már egymaga a szívvvel.

Jön, jön a perc és odakergeti,
Hol elsirhasson bántalmat, keservet.
Jaj annak, jaj, ezerszer jaj neki,
Ki akkor ott nincs bus asszonya mellett.

4. LEVÉL

Csak egyedül te nem panaszkodol.
Ez az egész föld egy iszonyú sirás;
Minden zugában könny omol.
Csak tőled nem jön egy jajsavas irás.

Ha irnád: Szívem, oly árva vagyok;
Ha irnád: Szívem, oly gyötrő az élet;
Ha elküldenéd bánatod,
Hogy átölelje itten az enyémet.

Hiszen tudom, gyűl benned is ború -
S jön, jön a perc, mely panasolni kerget.
Asszonyom, áldott, szomorú,
Lásd, ezt a percet félem, ezt a percet.

5. LEVÉL

Ki lesz, ki lesz majd oldaladnál,
Ha én, ha én nem lehetek -
Amikor mindent odaadnál,
Csak kisirhasd a szívedet.

Mikor a forró perc parancsol,
S a szíved sir, sir: már elég;
Elég a gyászból és panaszból,
S keresed, hol van menedék?

Ó, gyáva tolvaj, aki ott áll,
Mikor gyengévé tesz a gyász;
S egy istenasszonyt - aki voltál -
Kerítő szóval megaláz.

6. LEVÉL

Miért hagyod, hogy így kinlódjam?
Meváltásom egy árva szódban!
A börtönöm kastélyá tennéd,
Melyben az öröm lakja termét;
Ez a számüzött bús királyfi,
Kinek szeméten kell most hálni.
Egy szavaddal megkoronáznál,
Királyiabban egy királynál.
S magad, bús ősz szomorú fúze -
Lennél a dal koszorús szüze;
Ki az időben el nem fonnyad,
Mert én hívtam Őrangyalomnak.
Hol vagy: a menyben, vagy pokolban?
Miért hagyod, hogy így kinlódjam?

7. LEVÉL

Szólj, szólj: aki a csillagok között
Ragyogtál felém annyi éjen,
Ugye nem lehet, hogy köntösöd
A sárba érjen!
Szólj! Mondd, hogy csak e rút féreg-tanyán
Teremhet gyanú, ilyen szennyes.
És te tiszta vagy; tiszta mint anyám.
Szólj a szívemhez!
Mondd, hogy csak kinzott, rémlátó agyam
Szülötte mind e torz halál-kép.
Őrangyal, ki eltüntél nyomtalan -
Ha rádtalálnék!

8. LEVÉL

Kopognak... Foltos, havas honvéd lép be.
Hónalja alatt nyikorog a mankó.
Félszeme híján, kifakult a képe;
S haját kikezdte itt-ott a zimankó.

Adjon az Isten!... Mit adjon az Isten?

- Rab éjszakára szabad ünnepet!

(Jó kívánsággal kell fűteni itten,
Mikor a rossz test nagyon didereg.)

- Hát mi hír, bajtárs, a Mátra tövében?

- Ép most üzent az asszony, a Julis;

Itt a levele; jó asszony az, kérem
S tud az, ha akar, még germánul is.

- Hát lefordítsuk, kérdem felüdülve.

Mondja a magyar: Igen, olyanformán;

Mert értem én is, - csakhogy a betűje

Ahogy így nézem: tulságosan germán.

9. LEVÉL

Nézem a magyart, akit meggázoltak

A véres idő vaskerekei.

Nézem az írást; szavai kopottak

És - idegen szó mit adhat neki?

Nézem a magyart. Barna szeme éget.

E csüggedt főben poklok kinja fő.

Lihegve áhit egy csöpp melegséget -

De aki adja, hol van, hol a nő?

Hol van, ki csonka lábára boruljon,

S áldva megáldja elszakadt felét?

Rongyban, ahogy van, elébe lehulljon

S csókkal fizesse minden sebhelyét?

Szemeim előtt összefut az írás

(A boltos irta? vagy a tisztelendő?)

S úgy mondom a szót, mely mint gyerek-sírás

Buggyan föl rongyolt, keserű szivemből:

10. (JULIS LEVELE)

Ne félj, hogy nem várlak -

Ha úgy vánszorogsz is,

Mint a béna koldus

Vad Szibériából:

Édes uram, fáradt,

Lesz aki megcsókol,

Lesz aki elápol.

Ne félj, hogy nem várlak.

Lehet a királynak

Arany a pálcája,

Gyémántos a trónja -

Édes uram, sápadt, -
De nem büszkébb rája,
Mint én a mankódra.

Ne félj, hogy nem várlak.
Királyfi jöhetne
Aranyos hintóval
Kérni szeretőnek -
Édes uram, bágyadt, -
Mégse tudnék én már
Elszakadni tőled.

Vad Szibériába
Láthatsz nőstény-farkast,
Ahogy támogatja
Harcon sebzett himjét, -
Édes uram, árva, -
S te az asszonyodat
Utolsóbbnak hinnéd?

Ne félj, hogy nem várlak.
Ha úgy vánszorogsz is -
Panasz se, csak áldás
Szakad ki a számon;
Csak haza jöhess már
Édes, édes uram,
Bús katona párom.

11. LEVÉL

Csendes a börtön... Csak lélekzet hallik.
Nézi a földet az én magyarom.
Hosszú perc múlik. Megfordulhat addig
Hevesi tanyán, barna ugaron...

Hajlott válláról leszakad a vén bú;
Deres fejről leolvad a tél;
Börtön nyílásán a mátrai szél fú,
S a mankó fája áldott kaszanyél.

Suhog a szél és suhognak a rendek;
A börtön alja: selymes buja rét.
Kondul a dél majd; s az asszonya mellett
Puha kenyérből szel egy jó karéjt...

Penészes, poshadt árkok nyomorgója,
Vár még az élet, vár még az öröm!
...Koppan a mankó; és koppan a szója:
- Hát ezt üzente! Köszönöm!..

12. LEVÉL

Köszönöm, köszönöm én is néked,
Hogy így üzentél, így üzentél!
Ölelőn mosolyog újra képed,
Mely itt lóg elgyötrött fejemnél.

Börtönöm falain már az árnyak
Nem rád leső csúf éhes pókok.
Őrangyal, itt suhog újra szárnyad
S a kétség szeme lecsukódott.

Éjféli vihogó szörnyű szörnyek
Eltűntek, bújtak alázottan.
Őrangyal, a szívem, ó de könnyebb!
Hiszek, hiszek egy új asszonyban.

13. LEVÉL

Te küldöd őket is, kik néha-néha
Megzörrentik az ablakot.
Jönnek: a tatár fogság sok aléltja;
Kufsteini komor keserű rabok;
Halvány arcok ama Héttoronyból;
Megcsufoltak, de oly szép a szemük.
(Hálátlan idő ha mindent lerombol,
De Istenemre, nem bir övelük.)

És jön az erdők ezer bujdosója;
Ágról szakadtak, szomorúk;
Kik sirva lesnek a tárogatóra;
S kiket rettegve les az asszonyuk;
Az asszonyuk, akit sirat a felhő,
S kiért a sorsuk irtó-fekete -
Nőstény-farkasnál (menybéli Teremtő!)
Az ő asszonyuk rosszabb lehet-e?

14. LEVÉL

Bús asszonyok közül, kiket rég
Koszorús kriptá zár magába,
Meglátogat egy sápadt emlék:
Rab Wesselényi Helénája.

Rab esztendők tűrő szerelmét
Őrzi szelid, halott szívében.
Ó, áldassék e sápadt emlék
S hú szivekről soká regéljen.

Jéggyöngyökből koszorút fontam
Havas, teles Szibériába.
Neked küldöm. Te vidd el mostan
E szent asszony koporsójára.

15. LEVÉL

Látlak most is. A kórház terme
Friss februári naptól fényes.
Szeliden hajolsz a betegre
És bátorítón szólsz szegényhez.

Enyhítő kezed aki érzi
Bús homlokán, boldog a fáradt.
Lehet-e gyáva most, ha férfi -
És szennyes szóval megalázhathat?

Ki most hús orvosságát kapja
Az én szelid őrangyalomtól:
Madonna - sugja sápadt ajka
S nővére, anyjára gondol.

16. LEVÉL

Látlak a tiszta alkonyatban;
A tóparton lebeg a fátylad.
Mióta tőled elszakadtam,
Hányszor is hullt lombja a fáknak?

A park útján kavics ropog;
Egy férfi lépked el melletted...
Egy, vagy száz!... és száz gondolat
Mint éhes karvaly körülrepked.

Karvalyok közt fehér galamb -
Mint égi szárny lebeg a fátylad.
S tudod: az enyém az a hang,
Mely Babilon tornyain áthat:

Herék, ripőkök, hercegek,
Térdre előtte, térdre, térdre!
Itt megy, most megy el köztetek
Krisztus megkínzott szent nővére!

17. LEVÉL

...És hallod majd a nevemet;
És hallod majd, hogy hazaértem...
Hol találalak meg? Egyre megy:
Műhelyben, vagy kórház termében.

Penészes odvak nyomorgója -
Szent lábaidnál térdelek már.
Csak gyászát az idő leoldja:
Örökre villan két bús szempár.

És műhely lesz, vagy kórház terme:
Templommá szentelődik menten,
Ha én, kit megőrzött szerelmed,
A vallásom ott elrebegtem:

Asszony, áldott, szenvedő szépem,
Egy vagy velem jóban, csapásban;
Nem kéj pohara: bús törékeny,
Nem szeretőm, - asszonybajtársam!

(Krasnojarsk, 1917. február.)

SÖTÉT HATALMAK KEZÉBEN

JÓ MIHÁLYOM ÁLDOTT EMLÉKÉNEK...

Szibéria 1917.

SIRKÖVÉRE.

Jósága, mely mienk volt,
E sirban nem veszett el.
Párjához szállt a lelke
Ezüstös fellegekkel.

1917. Krasnojarsk.

UTOLSÓ TÁNC

Most roppannak a roppant eresztékek;
Most bomlanak a bárgyú babonák.
Vágják már, vágják a szent kések
A zabolát, a zabolát.
Retteg a hajcsár; megfordult a csorda;
Papok, poéták fel az oltárokra!
Zengjen a völgy és minden bús halom:
Forradalom,
Téged szomjastunk eleitől fogva.

Tealád ágyaz minden vércsatorna,
Könymosta árok, verejték-folyó;
Penészes gög, úri tivornya,
Pince-salak, nyomor-kohó;
Tealád ágyaz minden arany-trágya,
Valahol gyülik gyülölt garmadába -
Te kelsz belőle fénnel gazdagon:
Forradalom,
Nyomornak s fénynek lánghajú leánya.

Akit te ölelsz, elsápad a zsarnok;
Dúsak érében megdermed a vér.
Tárnák mélyén hozsánna harsog:
Trónjára a nép visszatér!
Bujik a hajcsár: ostort fog a csorda;
Nyomor és bőség most indul birokra.
Forr a harag már minden katlanon, -
Forradalom,
Te fütöd: Isten égő csipkebokra.

Szent arcod előtt leborulok térdre -
Távoli bús nép keserű fia.
Uri herék sok rab cselédje
Jajgat bennem, mert Rád kell várnia;
Rád, akit oly rég elnyomott az álom
(Uri beléndek altatott és mákony)
S most ébredsz frissen és fiatalon
Forradalom -
S végig táncolsz a vérszagú világon.
(Krasnojarsk 1917. III. 22.)

ARANYRÓL EMLÉKEZEM

(1817-1917)

Milyen csöpp volt, amire vágyott:
„Egy kis független nyugalom”, -
S a vámpirlelkű uzsorások
Azt sem adták meg, csak a sirhalom.

Nyűtt asztalnál szötte-szötte
Végszámra a legenda-selymet, -
S koldus-magának kimenőre
Egy köpönyegre alig-alig tellett.

Dámák és főurak sora
Ült nála királyi ebédhez, -
S tőle nem kérdezték soha:
Hogy éhes-e és vajjon mire éhes?

Pedig éhes volt, ó de éhes
Ama „független nyugalomra”,
Melyben méltó dalt nagy szívéhez
Még olyan sokat dalolhatott volna.

Fáradt testét, kopott kabátját,
Mikor feltűnt a szögleten,
Vámpir-Krózusok megcsodálták
S azt mondták: mily nagy s mily igénytelen.

Azt mondták: - Ó mily szerény;
Bár volna sok ily nagyunk,
Ki tűri, hogy nagy szellemén
Mi tornyos arany-garmadát rakunk.

- Bár volna sok ilyen kebel,
Ki sose kér, csak ád, csak ád;
És ajkán még panasz se kel,
Mikor kiszívjuk szívét és agyát...

(1917. III. 30.)

HEGEDŰSZÓLÓ

Bús hegedű, beszélj az életemről,
Amelyet egykor szépnek szántam;
S mely most sötéten leng utánam,
Mint szemfedő a sárga holttetemről.

Ifjú szerelmek, bízó büszke szárnyak,
(Ó én ifjú repülő-vágyam)
Hogy elmerültek vérben, sárban!
Hogy elmerültek s mégis újra fájnak.

Napos tetők, futó-rózsás erkélyek,
Melyekre föl-fölsóhajtoztam -
Napos tetők, hol vagytok mostan?
Már sírig sír utánatok a lélek.

Érek-e még egy áldott menedéket,
Ahol a fejem lehajthassam?
Bús hegedű, altass el lassan:
Álmomba tán a kedves házba lépek;

A kedves házba, - melybe titkos esték
Láttak surranni ifjan, vágyón;
Látták lobogni ifjuságom...
Ha most látnának, tudom megkérdeznék:

- Ki vagy, ki vagy te, hajlott szürke vándor?
E házba büszke ifjat várnak,
És menyegző lesz és vasárnap,
Ha ő jön, kinek szeme-szive lángol...

Arcom az árnyék még jobban befödne:
Lehet-e most, így rázörgetnem?...
Bús hegedű, sirasd el csendben,
Akit ő vár s ki nem tér vissza többé...

(1917. IV. 14.)

TOMPA

(1817-1917)

Középső gyöngy a nagy Triászban;
Te magyar ékszer sorsát nyerted:
Világ-napfényben, glóriásan
Messze ragyognak nálad nem nagyobbak
Csak sokkalta szerencsésebbek.

Kirakatba te sose vágytál,
Se cifra dáma szép nyakába.
Mert nemesebb minden gyémántnál
A fény, amelyet jótévőn áraszt
Szelid lángú családi lámpa.

Téged a lámpa sorsa vonzott,
Mely vándorok elé világít.
Gyöngyért rajongnak a bolondok.
Áldott a lámpás, amely beragyogta
A bús apáknak éjszakáit.

(1917. IV. 17.)

BOLDOGASSZONY ŐRVÁLTÁSA

Holdmeresztő Szent György éjén,
Mikor fölsír a csöpp gyermek,
Szibéria temetőjén
Kriptabontó Szent György éjén
Gyász-dobokat halkán vernek.

Magyar fejfák fölneszelnek.
Süppedt sírok szája nyílik.
Holdas éjben fehér leplek:
Csont-vitézek kelnek, kelnek,
S fölvonulnak, ahogy illik.

Száll a dobszó sírtól sírig.
Futó szél se zördít gallyat.
Sort a sorhoz némán intik,
S elindulnak, ahogy illik:
Szélen káplár, élén hadnagy...

Hótemetők elmaradnak.
Már az Ural feketéllik.
Volga és Don ködhidat rak;
S alvó puszták, alvó falvak
Álmot látnak Vereckéig...

Kárpát alján véges-végig
Holdas fehér a mezőség.
Hazajárók érkezésit
Régi csontok nézik, nézik -
S tiszteleg a régi őrség.

Régi harcok régi hősét
Ó-temető visszakapja.
Ezeréves bús örökség:
Boldogasszony gyümölcsössét
Régi őrség ujnak adja.

Boldogasszony az ablakba -
Apadt mellén sír az árva.
Új őrsege már fölállott -
Szomoruan néz reájok
Magyarország patronája.

(1917. IV. 30.)

TOMORY UR NAGYMISÉJE

Ült az érsek Kalocsában
Aranycsipkés szent ruhába.
Vágóhidra akkor indult
Szerelmetes sok báránya.
Vágóhidja akkor épült
Ezerötszáz-huszonhatnak.
Kalocsai nagy templomba
Nagymisére bekongattak, -
Nagymisére bekongattak.

Sápadt papok sugva jártak.
Már misére bekongattak.
Nagymiséről Tomory úr
Hol maradhat? hol maradhat?
Hercegasszony a templomban
És a grófok várták, várták...
Tomory úr akkor fogta
Kilencfontos buzogányát, -
Kilencfontos buzogányát.

Szólt a kispap: Harangoztak...
Szólt az érsek: „Hallom, hallom.
Pogány felhő kerekedik,
Előbb azt kell szétzavarnom.
Ezer telkem aki adta,
Átkot szórna ősz fejemre:
Nyája élén pogány ellen
Tomory úr ha nem menne, -
Tomory úr ha nem menne.”

Szólt a kispap: Vár a fenség..
Szólt az érsek: „Csak hadd várjon!
Vágóhidra mostan indul
Szerelmetes sok bárányom.
Ezer telkem, sok jószágom
Ha magam nem, hát ki védje?
Tomory úr nem lesz rosszabb,
Mint utolsó rongy cselédje, -
Mint utolsó rongy cselédje.”

Szólt a kispap: Megsértődnek!...
Szólt az érsek: „Ördög bánja!
Mondd meg nekik: előbbvaló
Mennem nékem a pogányra.
Mondd meg nekik: előbbvaló
Halálraszánt sok cselédem.
Nagymiséit ma ott szolgálók
A mohácsi csatatéren, -
A mohácsi csatatéren.”

S ment az érsek... Hercegasszony
És a grófok és a dámák
Tomory úr nagymiséjét
A templomban most is várják...
Mert ha ment is vágóhidra -
Nem ment a nyáj pásztortalan...
Így volt szokás - (megkövetem)
Ezerötszáz-huszonhatban, -
Ezerötszáz-huszonhatban.

(1917. május 12.)

FOGOLY HONVÉD TESTAMENTUMA

Pince-barakban redves beteg-ágyon -
Néhai honvéd-napjaim számlálom.
Luck alatt fogtak esztendeje nyáron,
Esztendeje nyáron.

Püspöki zsellér, markos magyar voltam;
Két öreg évet szenvedtem a frontban;
Muszkával, ráccal, taljással harcoltam;
Taljással harcoltam.

Püspöki zsellér, markos magyar voltam,
Ilyen hitvánnyá mégis leromlottam.
Én édes erőm, Uram-Isten, hol van?
Uram-Isten, hol van?

Pince-barakból halott pusztaságon
Szülőfalumba vezet-e még lábnyom?
Szülőházamat szabad-e még látnom,
Szabad-e még látnom?

Zselléri sorban, robotban, védetlen -
Teremtő Isten, ugyan mit vétettem?
Püspököt, grófot, hisz én süvegelttem,
Hisz én süvegelttem.

Rablógyilokkal ha gyilkoltam volna,
Nem lógna rajtam koldus-ruha rongya;
Fegyházban is most tiszta ingem volna,
Tiszta ingem volna.

Teremtő Isten, ugyan mit vétettem?
Gazdagok földjét hiszen én védtem!
S most a kutyám csak, ha szüköl érettem,
Ha szüköl érettem.

Most a kutyám csak, az ha rám ismerne,
Ha betévednék a régi helyemre.
Püspöki kasznár de tudom kiverne,
De tudom kiverne!

Jártányi erőm, hiszen annyi sincsen.
Ha szabadna is, nem mehetnék innen.
Magam szemetjét is nehéz kivinnem,
Nehéz már kivinnem.

Sok verejtékem televény tanui:
Nem bírálak már szakadásig túrni.
Jobb is talán már itten felfordulni,
Itten felfordulni.

Jobb is bizony már; jobb is mint megérem,
Hogy úgy tengődjek, kegyelem-kenyéren.
- Csak jó helyt tudnám kis árva cselédem,
Kis árva cselédem.

Zivatar elől árvagyerek-úton
Akad-e félszer, ahová megbújjon?
Akad-e jószív, melyhöz odabújjon?
Melyhöz odabújjon.

Ezt a fityegőt (ezüst érem, vagy mi)
Apai jussúl ha meg tudná kapni -
Testámentummal rá szeretném hagyni,
Rá szeretném hagyni.

Mutassa meg majd, - ha erőre kaphat, -
A gróf uraknak, a püspök uraknak, -
Ez a vitéz jegy beszél úgyancsak,
Beszéli úgyancsak:

Zsellér-robotban bús ina-szakadtak,
Kik életükben csak másnak arattak,
Vérrel váltottak jogot a fiaknak,
Jogot a fiaknak!

(1917. V. 16.)

EGY GYÖNGÉD LELKŰ GRÓFNŐHÖZ

Irtózik már a vértől, drága grófnő?
És unja a panaszt?
A sirokon már harmadévi fű nő
S még mindig ás a sirásó paraszt.
Irtózik már a vértől?
És unja a panaszt?

Gyémánt-függős kis gyöngykagyló-füleknek
A jajszó csúf zene.
Csak lágy szonáta altatná a lelket!
És hárfák halk pengése kellene.
Gyémánt-függős füleknek
A jajszó csúf zene.

Függönyt, függönyt a rémült ablakokra!
Az utca csupa sár.
Tetőig véres tetemmel rakodva
Nyargal ott künn a halottas batár.
Függönyt az ablakokra:
Az utca csupa sár.

Nemes illatszert is kell szórni szerte:
Oly vérszagú a lég.
Álmodva dőlni a lágy kerevetre
Tömjénszag nélkül lehetne-e még?
Illatszert is kell szórni:
Oly vérszagú a lég...

Szent irtózása meghat, drága grófnő,
S tán könnyre is fakaszt,
Ha én vagyok a párisi szabónő -
S nem csak egyszerű falusi paraszt;
Szent irtózása meghat
S tán könnyre is fakaszt.

De, Istenemre, mindenki irtózhat,
Grófnő, csak nem kegyed:
Mikor pusztitón egymásra taposnak
Egymásra hajsolt, vérző emberek.
Ó, mindenki irtózhat,
Grófnő, csak nem kegyed!

Mert hol volnának mind a drága prémek
Fűszeres illatok, -
Ha vére árán is nem szerezne meg
Méltóságoknak az a sok halott?
Hol volnának a prémek,
Fűszeres illatok!

S a gyémánt függők, briliáns nyakékek,
Habos selyem-csudák
Öt világrészben hová rejtőznének,
Ha nem küldnének értük katonát?
Hol volnának az ékek,
S habos selyem-csudák?

Hol volna mind-mind a szentséges pompa,
Prém és lágy kerevet,
Ha nem kelnének értük bús birokra,
És vér nem folya olykor viz helyett?
Hol volna mind a pompa,
Prém és lágy kerevet?

Dolgozni kéne akkor, drága grófnő,
És sülni a napon!
Mert nem szállitna párisi szabónő,
S nem szállna sült galamb az ablakon.
Dolgozni kéne, grófnő,
És sülni a napon.

Dolgozni, drága grófnő, ugye inkább
Rémitő gondolat?
Ó, gyöngéd lélek, miért irtózik hát,
Mikor sebet lát s könnyes arcokat?
Dolgozni: ugye inkább
Rémitő gondolat?

Hervasztni halvány, selyem-pólyás testét,
Ez ékszeres babát,
Melynek játékot hoznak csak az esték
S gyönyört gyöngyöznek csak az éjszakák.
Hervasztni halvány testét
Ez ékszeres babát!

Ó, akkor bizony - mint egy parasztlánynak,
Ki dolgos és kemény -
Rubintok helyett pipacsok nyílnának
A szőke grófnő lágyfürtös fején.
Mint egy parasztlánynak,
Ki dolgos és kemény.

S valahol, akkor, mint Meseországban,
Megérné majd a föld:
Égi harmattól s nemcsak véres ágyban
Szökne kalászbá a tavaszi zöld.
Akkor Meseországban
Megérné majd a föld!

(1917. jún. 1.)

ISTEN KEGYELMÉBŐL

C...-Selo, 1917. június.

Isten kegyelméből
Aki büszkén voltam
Bús oroszok cárja:
Palota-toronyban
Porkoláb-lakattal
Vagyok most bezárva.

Isten kegyelméből
Ki százezret vertem
Keserű lakatra:
Most a torony-börtönt
Saját porkolábom
Magammal lakatja.

Isten kegyelméből
Boldog béke cárja,
Az lehettem volna.
Kalászos partok közt
Mint a mese-folyó
Folyt volna a Volga.

Isten kegyelméből
Ami kincset öltem
Öldöklő csatákba:
Minden muzsikomnak
Elszállt volna attól
A nyomorúsága.

Isten kegyelméből
Ami erőt öltem
Pusztító hadakba:
Nyomorgó magának
Minden muzsik abból
Palotát rakhatna.

Isten kegyelméből -
De nekem vér kellett,
De nekem jaj kellett.
Anyák ájulása,
Fiak pusztulása
Bóditó szerem lett.

Isten kegyelméből
Ölje, falja egymást
A nyomorgók hadja!
Csak mi-szent-felségünk
Nebánts-virág-házát
Lakodalom lakja!

Isten kegyelméből -
Ó, világ-veszettség!
Ó, vérontó játék!
Palotám helyett most
Egy muzsik-kunyhóban
De szívesen hálnék.

Isten kegyelméből
Valakik még vagytok
Isten büntetése,
Ti kevély kardotok
Ugy emeljétek fel
Békesség-szegésre:

Isten kegyelméből
Visszacsap a mélyből
Rabszolgák haragja;
S palota-toronyban
Ti is kerültök még
Porkoláb-lakatra!

(Krasnojarsk, 1917. VI. 4.)

ÜZENET A KÓRHÁZBÓL

Asszony, van-e még imádságod?
Mert nem segít más, nem segít más,
Csak kulcsolt kéz, esengő sirás:
Lesirni az Irgalmasságot.

Talán szolgálja a halál
Mégis, mégis egy nagyobb úrnak,
Ki egy életet még megnyujthat,
Ha imád hozzá eltalál.

Asszony, találsz-e hozzá hangot?
Én csak kegyetlenségét láttam
S csak keserű szót hordok számban.
Ne hallja meg, ha én sóhajtok.

Ne lássa meg, vádoló arcom -
Csak a te rémült szived lássa!
Ha irgalmához nem találsz ma,
Holnap a neved: özvegyasszony.

(Krasnojarsk, 1917. jún. 5.)

TESTVÉREM ÁGYA MELLETT

Én még vetkőzöm este,
S reggel felöltöm nyugös rabruhám;
Minthogyha volna cél, amely után
Béklyózott lábbal indulni lehetne.

Még a percet lesem;
Szabadulásért a távolba sóhajtok:
S szívemre is, mely annyit sajgott,
Rá-rászoritom figyelő kezem:

Most... most... jön talán -
Jön a bujdosó Messiás: a béke.
Vagy, hogy szakadjon minden kinnak vége:
Kaput nyit már az irgalmas halál.

Neked megnyíltak a kapuk -
És mind a kéklő, fénylő távolok.
Jóságos ajkad azért mosolyog,
Mint fáradt gyermeké, ki elaludt;

Mint gyermeké, kiért anyja kiált,
Hogy naplementén hazatérjen -
S a jó gyermek bágyadt-fehéren
Letesz kezéből kardot, trombitát.

ÖRÖME VAN A PACSIRTÁNAK

Börtönudvarból zöld mezőn
Hajlik az út a temetőbe.
Fehér deszkák közt fehérebb sziv:
Az én édestestvérem fekszik.
Mögöttem börtönőr halad.
S fejem fölött, az ég alatt,
Napszikrás nyári ég alatt
Pacsirta szálldos körbe-körbe.

Szabad madár, áldott madár
Ujjong, cikáz, dalol, nevet.
Lent botorkál a gyászcsapat;
Betegsziv, rabság, gyászfogat -
S öröme van a pacsirtának.
A nyári égben most lelt társat:
Ujjongó csókkal most köszönti
Testvér, a te jó lelkedet.

Elöttem már a temető;
Betegség, rabság, ravatal.
Mögöttem börtönőr halad.
S fölöttem tiszta ég alatt
Felujjong, mint a diadal,
Pacsirta-csók, pacsirta-száj -
S hull, hull, alá, alá, alá
Szédült szivemre ez a dal:
„Áldott lelkét, fehér lelkét
Véres csaták, rossz emberek
Soha-soha el nem vehették,
Mert szenvedőn is szeretett.
Testvéred volt és testvérem lett,
S most már a boldog ligeteknek
Drága szelid vendége lett -
Hol béke él és szeretet.”

(1917. VI. 12.)

A BÉKE JÖN

A béke jön, - már mehetek.
Bajtársak, Isten veletek.
Felhőlovam nyergelve áll -
Ne féljete, ne szóljatok
Ott leszek én a kapunál.

Hol fenyves-árnyas zuhatag
Medrében annyi vér szakadt:
Kárpát kemény szikláinál,
Tarajos, ives hegy gerincén
Felhőlovam büszkén megáll.

Ki megáldottam mentüket,
Bajtársak, kell hogy ott legyenek
S köszöntsem, ha behajtanak
Az ős Kapun, a szent Kapun
A diadalmas hadakat.

Kárpát véres lejtőiről
A napsütött dombokra föl
Már menjenek, már menjenek,
Kik oly soká látták sötétnek
A véghetetlen, kék eget.

Mely annyi holt testet takar:
Legyen végső e diadal.
S a vérrel vont határokon
Békés népekkel jó rokon
S boldog legyen már a magyar!

Vérnek ágyából mely kikél,
Áldott legyen már a kenyér,
És annyi mártir-sir felett
Süssön fel édes, szent napod
Munka, Békesség, Szeretet!

(1917. VI. 13.)

MIHÁLYT HAZAVISZEM

Hazaviszlek, hogyne vinnélek,
Hiszen melléd akartam bújni,
De te legdrágább nem engedted.
Hazaviszlek apánk ölébe,
Szent térdén fogsz majd lovagolni, -
Mint régen édes kicsi gyerek -
S én bús öreg majd a sarokban
Irom enyésző könyvemet.

Mert Ti vagytok a fiatalság,
Áldás, jövő, élető,
Belőletek buzog fel eztán
Minden életvágy és erő,
Kik pilla rezzenése nélkül
A sikokon megálltatok
S nem lesz, nem lesz belőletek már
Soha, sohase bús halott!

(1917. VI. 14.)

ZSOLTÁR

Semmiséged rettegdl, te gőgös,
Semmiséged az Úr előtt,
Ki irgalmas a szenvedőhöz -
De jaj annak, százszor jaj annak,
Ki szívében nem félte Őt.

Én érzem térdhajtó hatalmát.
Por, féreg, annyi sem vagyok -
S tikkadt ajakkal várom irgalmát,
Hogy kijelentse az ígét:
Már minden megbocsáttatott.

Babylonban, akik még laktok,
Feketeszívü emberek,
S testvért testvérré uszítgattok -
Karddal vár rátok is az Ur:
Rettegjetek! Rettegjetek!

* * *

Mint nyöszörgő verébfiók
Olyan szomjas, szomjas a szívem,
Pedig a kinok poharát
Minden órában kiürítem.

Itatja énvelem az Ur
Sok szennyes óra rút iszapját
És ajkaim a meakulpát
Hiába, mindhiába hajtják.

AZ ÉLET TITKA

Az élet titka: őszinteség -
S kerülük egymást a testvérek.
Csak akkor ismernek egymásra,
Mikor szállóban van a lélek.

Ó bús tengere vérnek, szennynek
Mikor, mikor, mikor apad már,
Ha egymásra sosem ismertek,
Testvérek - csak a ravatalnál.

(1917. VI. 14.)

GYÓNÁS

A halál igazságot oszt,
Gonosz, ki mást szavakkal ámit.

(1917. VI. 15.)

Térjete meg
És szeressetek.
Elnyel mindeneteket a hőség
És csak Istené a dicsőség.

(VI. 15.)

FÜGGELÉK:
ANGOL DOLGOK

(Krasnojarsk, 1916-1917)

A HALOTT KÖLTŐ³

Ha vén leszek, majd jönnek s kérdeznek:
- Ön ismerte őt? Mily boldog lehet.
Ön beszélt vele? fogta a kezét?
A szeme, ajka, hangja hogy beszélt?
S én felelek... - Barátom volt, igen...
Idézem, toldom, foldom, szépítem.
Elszámolom: hol jöttünk össze s mint,
És általsiklom gyöngeségein.
S ha vénebb leszek és még locsogóbb,
A holt költőről így szövöm a szót:
- Ezt mondtam én... s ő így felelt... Igen,
Velem ebédelt ép Trinityben -
És a Királyban... Ó mily siralom!
Kuszált emléken rág egy vén barom, -
S az ifju holton édes, csend-lepel.
Lemnoszban alszik most a drága fej.
Oly örök ifju, derült és kemény;
Élőknél előbb és nem lesz soha vén.
S ifjuságáról majd csodás mesék,
Bűvös legendák szállnak szerteszét,
Mint egy Istenről, kinek erejét
Enyészet foga nem téphette szét;
Ki el nem porlad; szeme örök ép
S agyának fényén nem győz a sötét.

REQUIESCAT

- OSCAR WILDE -

Lépj lassan, - itt van a
Hósr alatt.
Szólj halkán, - hallja, ha
Virág fakad.

Aranyos szép haján
Már rozsda mar;
E szép és ifju lány
Letört hamar.

³ Névtelenül megjelent vers; valószínűleg Brooke fiatal angol poéta halálára íródott, aki a Dardanellák-nál esett el és Lemnoszban temették el.

Liliomfehéren
Mit tudta ő:
Ki volt a szemérem,
Mily édes nő.

Koporsó, kő sulya
Ránehezül;
Csak szívem gyászolja
Itt egyedül.

Ő nyugszik, - nem hallja
Már a dalom, -
Életem takarja
Itt e halom.

(Avignon.)

SAN MINIATO

- OSCAR WILDE. -

Lásd, föllihegtem a hegyen,
Az Urnak szentelt hajlékáig;
Hol angyal-festő nyoma látszik,
Kinek kitárult már a meny.

Ujhold alatt, szent trónusán
Itt ült a szűz, királyi asszony.
Mária! arcod hadd láthatnom,
S a halál nem ér oly korán.

Tövissel s kinnal koszorúzott!
Krisztus anyja, rejtélyes lélek!
Hogy kelne bús szívemből ének,
Mikor a szívem összezúzod.

Ó lángkoszorus fájdalom!
Hallgass meg, - egy szent Krisztusodra -
Mig még a nap ki nem ragyogja
Én bűnöm, én gyalázatom.

A KERT

- OSCAR WILDE -

Hervadt a liljom kelyhe már,
Töve körül arany a por;
S a bükk-erdőben haldokol
Az utolsó bűgő madár.

A napraforgó bús fejét
Aszott szárára hajtja le;
S a kerti út vándor szele
Holt lombokat szór szerteszét.

Halvány szirmok hullonganak,
Mig kész a tejszin hólepel;
S egy rózsza fekszik a gyepen
Mint karmazsin selyemdarab.

A NEM LÁTOTT RÓMA

- OSCAR WILDE -

I.

A szürke rozs vörösre vált
Hogy legelőször hagyta itt
Lelkem észak városait
S a szép olasz hegyekbe szállt.

És im zarándokutamon
Az arcom hazafelé fordul,
Bár bibor napfényben amott túl
Szent Róma utját láthatom.

Ó, áldott asszony, aki vagy
Királynő - hét halom felett!
Anyá, ki szűzen viseled
Aranyló koszorúdat!

Ó Róma, Róma, ime vedd
A dalnok sivár énekét.
Előre ah! az út feléd
Még oly hosszú és meredek.

II.

És mégis, mily örömet hoz rám,
Hogy utam mostan Délre visz,
Hol torkollik a Tiberisz;
És térdelnem a Fiesolán!

Kuszált fenyők közt vándorolnom,
Hol megtört az Arnó aranyja,
S hol biborszínű köd takarja
A hajnalt az Apenni-ormon.

Szőlő-rejtette házikó,
Gyümölcsös és olajfa-kertek;
S a bús Campagna utja mellett
Hét halom fölött áll a Dóm.

III.

Északi tenger vándorának
Ó mily örömet adna ma
Trónja és csodás temploma
A szentelt kulcsok tartójának!

Mikor biborba öltözött
Papok közt jó a kardinál;
S a nyájnak pásztora megáll
A lehajtott fejek fölött.

Boldog, ki halálom előtt
Az Isten egy föl Kentjét látom,
S hallom: az ezüst trombitákon
A hódolat köszönti őt.

Hol érc talpú oltár felett
Magaslik fent a titkos szentség
És megjelenik az istenség
Szent ostya fátyola megett.

IV.

Lám, lám, az idő mit tehet!
Túl a viharzó éveken
Száll szivemből a félelem
S ajkam csókolják énekek.

Mig túl a mezők aranyát
Poros kévébe gyűjtik össze,
S röpköd az őszi lomb vörösse,
Minthogyha madár suhan át:

Hadd érjek én a győzelemre,
Kezembe hadd égjen a fáklya,
S ajkam az Ő nevét kiáltsa,
Ki eddig arcát elrejtette.

(Arona.)

HAJNAL

- H. W. LONGFELLOW -

Szellő támad a tengeren;
És szól: Ködök, utat nekem!

És a hajókra rákiált:
Föl tengerész, az éj elszállt!

Tovább a földeken szalad:
Ébredjetek fel, itt a nap.

Az erdőnek szól; Hallga csak,
Terítsd ki már lombszárnyadat.

Alvó madárra rálehel;
És szól: Madár, fel, énekelj!

S a tanya fölött: Kakasok,
A nap közel, harsogjatok.

Susog a telt kalász előtt:
A reggel jó, köszöntsed őt.

A harangtornyon átsuhan:
Hirdesd a reggelt, ó harang!

Sóhajt a temető felett;
És szól: Ti csak pihenjetek!

ESTHARANG

- THOMAS MOORE -

Az estharang, az estharang!
Ó mennyi, mennyi mesehang!
Ifjuság, otthon, szép idő,
E lágy zenére vissza jó.

A boldog kor már elmaradt;
S a sziveket, a vigákat
Takarja barna siri hant;
S nem hallanak már estharang.

És így lesz majd, ha meghalok;
Itt zengnek még a dallamok;
Más dalnok jár a völgyeken
Ki estharangról énekel.